

- PROGLASITEV KITAJSKJE ZA NAPADALKO VELIKA POLITIČNA NAPAKA?
- LOU ZA ZLATOM
- VOLK DLAKO MENJA...
- ZGRADBA LAŽI ITALIJANSKIH JURISTOV
- FINŽGAR - OSEMDESETLETNIK
- E. PREŠEREN IN I. CANKAR
- TISOČLETNI GOZDNI VELIKANI

KOLENDAR

10. II. 1847 Ubit največji ruski pesnik A. S. Puškin
12. II. 1809 Rojen slavn biolog Charles Darwin
13. II. 1945 Objavljena deklaracija o delu Krimsko konference
14. II. 1468 Umrli Johann Gutenberg - izumitelj tiska
15. II. 1573 Kronanje Matije Gubca

KAJ BO TA TEDEN:

10. II. ob 20.30 in 11. II. ob 10. uri III. koncert Glasbene Matice v Avditoriju Ljudskega doma. Nastopa mladinski pevski zbor „Slovenske filharmonije“ iz Ljubljane

RADIO

Važnejše oddaje Radia jugoslovanske cone Trsta

Petek, 9.2.51: 18.15 Klavirski koncert Kraševac Silve. Sobota, 10.2.51: 21.00 Vesela igra. Nedelja, 11.2.51: 17.00 Oddaja za podeželje - ob 80. obletnici Finžgarja. Gostuje SNG iz Trsta. Ponedeljek, 12.2.51: 21.40 Poje moški zbor slovenske filharmonije. Torek, 13.2.51: 12.30 Iz Čajkovskega baletov. Sreda, 14.2.51: 14.00 Odlomki iz filmske glasbe Marijana Lipovška. Četrtek, 15.2.51: 18.15 Blaž Arnič. Koncert za violino in klavir.

Važnejše oddaje Radia Trst II

Nedelja, 11.2.51: 21.00 Z domače knjižne police. Ponedeljek, 12.2.51: 21.20 Liszt: Faustova simfonija. Torek, 13.2.51: 18.15 Brahms: Vojni koncert v A molu za violino. Sreda, 14.2.51: 21.30 Koncert violinista Stefana Nedelčeva. Četrtek, 15.2.51: 21.00 Radijski oder - Prva žena - Rebecca. Petek, 16.2.51: 20.30 Tržaški kulturni razgled. Sobota, 17.2.51: 18.15 Schumann: Koncert v A-molu.

UREDNIŠTVO

Trst, Ul. Montecchi 6 - II. Telefon šte. 95.823
Rokopise pošiljati na naslov uredništva. Po uporabi se rokopiši, razen na izrecno željo, ne vračajo

UPRAVA

Istov Založništva tržaškega tiska. Trst, Ulica sv. Frančiška šte. 20; Telefon šte. 73.38. Vse dopise administrativnega značaja je treba pošiljati na upravo

NAROČNINA

Za STO in Italijo pri upravi v Trstu Ul. sv. Frančiška 20, za cono B pri Centru tiska v Kopru. Za Jugoslavijo pri ADIT v Ljubljani, Tyrševa 34 ali na čekovni račun pri Komunalni banki, n. 6 - 1 - 90332 - 7. Cena lir 20. - din 10. - v Jugoslaviji (Mesečna naročnina za Jugoslavijo din 40.) - in din 8. - v coni B.

Ne razumem vas, ljudje, kako morete biti tako nizkotni in obenem tako veliki, tako krepostni in obenem tako zločinski!

(Voltaire)

Odgovorni urednik: FRANC KAVŠ

Tiska z dovoljenjem AIS
Tržaški tiskarski zavod v Trstu, Ul. Montecchi 6

LJUDSKI TEDNIK

ŠT. 251 LETO 5.

TRST, 9. FEBRUARJA 1951

CENA 20 LIR

Pust - tržaški guverner v veseli družbi

Usoden korak?

V političnem odboru Varnostnega sveta so torej sprejeli in Glavni skupščini OZN odobrili ameriško resolucijo o proglasitvi Kitajske za napadalko. Lahko rečemo, da se je s tem podrla vsa stavba, ki so jo z vidnim prizadevanjem gradili »politiki sprave« (Nehru, Rau, FLRJ, azijske države) in da so se izgledi za mirno rešitev korejskega spora močno zmanjšali. To je mogoče ugotoviti tudi iz izjave kitajskega zunanjega ministra Ču en Laja, da so vlada ZDA in njeni sodelavci s tem pokazali, da nočejo miru pač pa vojno in da so napravili vse, da zaprejo pot, ki vodi do mirne ureditve korejskega vprašanja. Brez dvoma to niso ohrabrujoče besede toda iz samega to-

na izjave nepoboljšljivi optimisti še vedno črpajo upe, da le še ni vse končano in da je treba nadaljevati z iskanjem mirne rešitve. Med te »nepoboljšljive« optimiste spada spet Nehru, dalje Entezam in drugi. Pot, ki omogoča uveljavljanje resnične politike miru je zavzela tudi Jugoslavija, ki je odklonila svoje sodelovanje v odboru za kolektivne ukrepe proti Kitajski.

Spet pri 38. vzporedniku

Uničujoči valjar vojne v Koreji se je med tem spet približal 38. vzporedniku, do katerega so ameriške čete na nekaterih mestih oddaljene le nekaj km. Ameriške čete napredujejo sicer na vseh frontah, toda dokaj počasi in kaže, da sploh ne gre za kakšno ofenzivo. Amerikanci so se že močno približali Seulu, ki se mu tako znova obeta izprememba gospodarja. Kakor vedno, kadar se bojna črta pomakne v bližino usodnega vzporednika, se tudi tokrat pojavljajo glasovi o možnosti prekinitve vojnih operacij na 38. vzporedniku. Ti glasovi prihajajo tokrat z ameriške strani, vendar niso uradni. V sedanjem političnem položaju, ko je Amerika storila težak korak s proglasitvijo Kitajske za napadalko, bi bila ustavitelj sovražnosti na 38. vzporedniku morda edini koristen ukrep za začetek pogajanj.

Sovjetski odgovor glede konference štirih

Ce že hočemo iskati h kakšni stvari slabe ali dobre predznake, potem moremo za nemško vprašanje ugotoviti nekaj ne prav posobno razveseljivih. Tako je n.p. višje ameriško vojaško sodišče v Zapadni Nemčiji izpustilo na svobodo znanega nemškega vojnega zločinca, veleindustrijalca Kruppa von Bohlena, lastnika tovarn orožja, predvsem topov; dalje imenovanje bivšega Hitlerjevega generala Speidla za glavnega Adenaurjevega vojaškega svetovalca in sodelovalca gen. Eisenhowerja itd. Po drugi strani pa tudi odgovor SZ glede konference štirih na note zapadnih sil sam po sebi ne predstavlja ničesar novega in pozitivnega, ker je v glavnem propagandnega značaja. SZ je v tej noti sicer široka, vendar pa tako malo jasna, da je res nemogoče vedeti, ali je še vedno na stališču, da razpravlja samo o nemškem vprašanju v ožjem smislu, ali pa se približuje zapadnim zahtevam, da se na tej konferenci razpravlja tudi o drugih evropskih vprašanjih. Na vsak način je skoraj nemogoče iti mimo teh drugih evropskih vprašanj, ker so tesno navezana na nemško, saj zapadni krogi sami poudarjajo n. pr., da si zapadne vojaške zveze ni mogoče zamišljati brez Nemci-

je, t. j. brez nemške industrije (Krupp) in brez nemške vojske (Speidel).

Eisenhower poroča v Kongresu in v senatu

To stališče zagovarja predvsem Eisenhower po svojem povratku iz Evrope in postavlja pri tem za osnovo nemškega sodelovanja v evropski vojski, politično plat nemškega vprašanja. Eisenhower je v Kongresu tudi dejal, da je povsod v evropskih prestolnicah naletel na razumevanje in pripravljenost na obrambo, v senatu pa je izjavil, da je potrebnih Evropi za prvo obrambo 1.800.000 moim in da bi ZDA morale oskrbeti za Evropo predvsem orožje.

Truman - Pleven

Posebno znaten del iz te številke bi odpadel na Francijo, ki je zagotovila, da bo do 1. 1952 pripravila 25 divizij. To zahteva od Francozov velikih naporov, o katerih sta se med drugim razgovarjala pretekli dni Truman in predsednik francoske vlade Pleven v New Yorku. Poročilo pravi, da sta dosegla popolni sporazum v vseh stvareh, konkretno v pomoči ZDA pri nalogah Franciji in Indokini, pri njenih notranjih ekonomskih težavah ter pri njenem oboroževanju.

ODMEVI

EISENHOWER

Naše upanje sloni na dosegi miru, ki temelji na sporazumu, kar je edini varen temelj. Nikdar ne smemo izgubiti zaupanja, da bomo tak mir lahko končno dosegli. Sedanja moč Amerike in dokazi, ki jih je Amerika do sedaj dajala, morajo odstraniti vsako bojazen za bodočnost. Mi stremimo samo za mirom. Naših skromnih priprav ne moremo pošteno tolmačiti na drug način.

Eno od največjih vprašanj, ki se porajajo, je vprašanje volje in sposobnosti Evrope, da v tem cilju uspešno sodeluje. Če ni v Evropi odločne volje za obrambo, ne more jamčiti varnosti nobena podpora od zunaj, pa naj bo še tako ogromna. Obramba kake dežele mora izvirati iz njene lastne duše, duše pa ne moremo uvoziti.

Zahodna Evropa je zibelka naše civilizacije; od tam smo izprva črpali našo moč, našo nadarjenost in našo kulturo. Naše zanimanje za Evropo pa ima še mnogo močnejše razloge. Od Evrope je odvisna naša lastna varnost. Evropa predstavlja visoko razvito industrijsko področje, z največjimi in najrazličnejšimi delavskimi silami na svetu. Ta velik potencial bi bil bogat plen za totalitarni napad.

(Iz govora po radiu ameriškega narodu)

Naloga, pred katero stojimo, je težka. Morda bo še težja v letih, ki so neposredno pred nami kot pa v poznejših letih. Če bomo sedanjega krizo uspešno prebrodili, se bomo potlačili napad, preden izbruhne nova svetovna vojna, potem bodo v bodočnosti vse stvari lažje in mislim, da to lahko naredimo. Tega pa seveda ne vemo z gotovostjo, vendar pa imamo dobre razloge, da lahko upamo na uspeh.

V zadnjih mesecih je resna nevarnost ogrožala ZN. Tej nevarnosti se pogumno upiramo in utrditev zakonitosti na svetu je še vedno najboljša upanje ljudi.

General Eisenhower nam je prinesel poročilo, da želijo evropski narodi kljub težavam in številnim resnim vprašanjem ohraniti svojo svobodo. Povedal nam je o njihovih naporih. Ti narodi delajo trdo in če bomo vsi skupno delali, bomo lahko uspeli.

(Iz govora v Filadelfiji)

TRUMAN

Po prihodu iz Evrope je general Eisenhower naj se otresejo dvomov in sumničev ter naj složno korakajo z rami ob rami ter sodelujejo pri naporu, da se pripravi obramba miru in njihovega svobodnega načina življenja. Pri tem naporu — je poudaril general — morajo Združene države prevzeti vodstvo ne le zato, ker so danes najmočnejši in najproduktivnejši član v družini svobodnih narodov, temveč še mnogo bolj zato, ker je vera v Ameriko glavni ideal, ki daje drugim narodom moč in voljo, da po vseh svojih sposobnostih pomagajo pri naših naporih.

(Iz komentarja o Eisenhowerjevem poročilu)

Gotovo, za Truman, ki hoče vojno za "svobodo Kruppa", čigar vse življenje je sijalen primer te "svobodne iniciative". Saj je Krupp spravi Hitlerja na oblast, da ga je potem pogoltni Sovjetski zvezi in Franciji z isto pretvezo "obrambe civilizacije", katero je sedaj Truman prevzel. Toda Francozi se ne bodo nikoli borili za razne Kruppe. Proti tej vojni se Francozi borijo in se bodo še odločneje borili v zavezništvu z nemškimi delavci, z narodi vseh dežel, ki branijo svojo domovino proti brezdomniški internacionalni trgovci in kanoni in bombami.

(Iz komentarja o Kruppovi osvoboditvi)

Resolucija THE HUMANITÉ želim drje omogočiti Združenim državam svobodnega sveta, ohraniti skupno fronto pred splošno nevarnostjo, ki jim vsem grozi. In to je v sedanjem času največje važnosti. Zato da se ohrani širša enotnost, so Velika Britanija in druge države prepričale ameriško vlado, da je omilila prvotne zahteve svoje resolucije ter so končno za ta popravljeni osnutek tudi glasovale.

Trenutno se zdi, da je cesta za nadaljnje delo zaprta. Toda resnica je, da brez premirja Peking ne more upati niti na sedež v Združenih narodih niti na ureditev vprašanja Formoze in zahodne sile morajo ostati na Koreji ter jih ni mogoče umakniti za kakršne koli nujne obrambne naloge kjer koli drugod.

(O sprejemu ameriške resolucije)

Iran, ki THE CHRISTIAN SCIENCE MONITOR skih vrelcev iz svojih petrolejnih polj, leži ob južni meji azijske Rusije in je zaradi tega prvi cilj ruskega ekspanzionizma. Se bolj pa je ta država ranljiva zato, ker je večina zemlje in premoženja v državi v rokah tristo družin in ker je devet desetih petnajst milijonskega prebivalstva revnih in še nepismenih.

Iranski šah se je odločil za korak, ki je bil najbolj potreben. Lotil se je zemljiške reforme v svoji državi, ki je ena izmed največjih na Blaznem vzhodu. Prav gotovo, to delo ne bo lahko, je pa silno važno ne le za Iran temveč tudi za ves svet.

(O agrarni reformi v Iranu)

Združeni narodi bi The Daily Telegraph zelo žalostno bili v resničnosti, če ne bi smeli nikdar obsoditi napada za to, ker bi se bali, kaj bo dejal napadalec, ki bi mu to škodilo. Moskva in Peking pa neprenehno obdobjata Veliko Britanijo in Ameriko. Brez vsakega pomisleka in kar tja v en dan šarita z besedo napadalec. Sedaj pa naj bi Mao Tse Tungovo srce bilo neozdravljivo ranjeno, če bi enkrat to besedo uporabili tudi v Lake Success-u.

(O obsodbi Kitajske)

POLITIČNI RAZGLEDI

PROGLASITEV KITAJSKJE ZA NAPADALKO VELIKA POLITIČNA NAPAČKA

Ko so Združeni narodi proglasili LR Kitajsko za napadalko v Koreji, so brez potrebe zaostri položaj prav v tistem času, ko je vse kazalo, da popušča napetost, ko so obstajala poluradna jamstva o pripravljenosti Kitajske do pogajanj za prekinitve vojne in za mirno rešitev korejskega in drugih problemov Daljnega vzhoda. Indijska delegacija je do zadnjega trenutka vztrajala na tem, da se skliče konferenca sedmih držav, na katero je vlada LR Kitajske pristala. Pekinska vlada je bila pripravljena, da se na prvem sestanku te konference doseže sporazum o prekinitvi vojaških operacij na fronti. Združeni narodi ne bi bili smeli opustiti te možnosti. To je zelo velika politična napaka, podobna oni (ampak še težja), ko so, kljub opozoritvi po Indiji in Jugoslaviji, prešli 38. vzporednik in gnale razbito severno-korejsko armado k mandžurski meji. Proglaso, ki je sledilo maščevanje. Nastaja sedaj drugo vprašanje: ali bo prislo maščevanje tudi za drugo? Vsekakor bo to maščevanje, ako do tega pride, le še hujše od prvega. V tem je ravno večja nevarnost za mir v Aziji.

Z resolucijo glavne skupščine, do katere je prišlo v zelo kratkem času niso upoštevali volje Pekinga pogajati se in zato se je zelo zmanjšala možnost, da bi prišlo do kompromisa in ureditve odnosov med Kitajsko in Organizacijo združenih narodov. Četudi niso vrata za razgovore še popolnoma zaprta, ker predvideva sprejeta resolucija neko možnost za mirni sporazum s pomočjo komisije za dobre usluge, je vendarle malo verjetno, da bo Mao Ce Tung pristal na razgovore s tisto organizacijo, ki ga je označila kot napadalko. To potrjuje tudi izjava Ču En Laja, s katero je zavrnil to resolucijo kot nezakonito in kot oblikiranje vseh poti za mirno rešitev. Sprejeta resolucija koristi samo tistim, kateri želijo izživati Organizacijo združenih narodov in neraz-

rešljivo zamotati položaj na Daljnem vzhodu, zato da bi Kitajski za hrbotom laže v kalnem ribarilu. Proglasiti Kitajsko za napadalko je bil še vedno čas, ker je Kitajska dejansko napadla, toda lahko pa bo prekasno, pripraviti Kitajsko do mirnega sporazuma po tej odločitvi. Združene države pa so poklicane, da rešujejo mednarodne spore na mirnem način in da skrbijo za ohranitev miru tako dolgo, dokler je zato še najmanjša možnost. In ta možnost je obstajala. Če gledamo na zadevo s stališča, da je glavna naloga Organizacije Združenih narodov pogajati in lokalizirati korejsko vojno, bomo lahko razumeli, da lahko dovedeta proglasitev Kitajske kot napadalko in vsiljenje sankcij proti njej samo do novih komplikacij in da ogrožata splošni mir, vsaj v Aziji. Odločitev glavne skupščine bo koristila samo ZSSR, katerega hoče za vsako ceno zavesti LR Kitajsko v vojno stanje z Organizacijo združenih narodov in kateri ni na tem, da bi utr-

dila mir na svetu.

S stališča formalnega prava je ugotovitev krivde Kitajske za napad samo nekaka uradna ugotovitev izvršene prestopke, ker nobeden, razen sovjetskega bloka, ne zanika, da sodeluje Kitajska v napadu in da je s svojo vojaško intervencijo povzročila mednarodno napetost ter zmanjšala možnosti za ohranitev svetovnega miru. Ko je pa Kitajska odprla vrata za pogajanja, ni bilo važno, ali naj se Kitajska proglasi ali ne za napadalko, temveč je bilo važno, da se s tem aktom proglasitve objektivno ne otežkočajo in morebiti celo onemogočijo nadaljnji napor za mirno rešitev in za lokaliziranje korejske vojne, kajti to je glavna naloga Organizacije Združenih narodov. Združeni narodi ne bi bili prav nič izgubili, če bi bili pristali na kitajsko ponudbo za razgovorjanje na konferenci sedmih držav. Nasprotno, tudi če bi bili morda pozneje videli, da kitajska ponudba ni bila iskreno mišljena, zato da bi se olajšala situacija, nego da je to bil le nekakšni manevar, bi bili Združeni narodi tudi v tem primeru samo pridobili na svojem moralnem in političnem ugledu, ker bi bili, če nič drugega, vsaj preizkusili iskrenost kitajskih predlogov. Mednarodna javnost bi imela priliko, da se še bolj prepriča o tem, kdo nosi odgovornost za razširjanje korejskega spopada. Ne vidimo moralne in politične moči Združenih narodov v neki sentimentalni brigi za ugled in veljavo, temveč v vztrajnosti, energiji in pripravljenosti, v vsakem trenutku poskušati najti način in izkoristiti vsako možnost za mirno rešitev.

ZSSR je v političnem oboru storila vse, da bi onemogočila mir v Koreji. Sovjetski delegat je na zadnji seji komiteja zahteval, da se iz predloga dvajsetih azijsko-arabskih delegacij izključi odredba, katerega govori o tem, da bi se na prvem sestanku konference sedmih držav moral doseči sporazum za prekinitve vojne stanja v Koreji. S to uredbo se je strinjala tudi kitajska vlada. ZSSR je kljub temu zahtevala, da se namesto te odredbe vnese paragraf o "časovnem prekinjenju vojne stanja". S tem da je vztrajala na nečem, kar večina delegacij ni mogla sprejeti in kar niti sama pekinška vlada ni več zahtevala, naj bo pogoj za mirno rešitev, je ZSSR pokazala, da ona zavedno tira Kitajsko v nevarno igro in da ne želi pomiritve na Daljnem vzhodu. Če torej imamo pred očmi, da se ZSSR trudi, dovesti Kitajsko do oboroženega spopada z Organizacijo združenih narodov, zato da bi ta ogromna država zašla v popolnoma podrejen položaj v svojih odnosih do Moskve, nam postane jasno, da resolucija glavne skupščine gre na roko edino - le sovjetskemu hegemonizmu.

LOV ZA ZLATOM

V dobah velikih svetovnih gospodarskih sprememb ali političnih napetosti vrši zlato najjačše svojo funkcijo absolutnega družbenega ustaljevalca bogastva. Veliki pokreti učinkujejo v smislu bežanja od denarnih k realnim vrednostim. Nezaupanje raste in celo do najmočnejših valut, kar je v kapitalističnem svetu imelo vedno za posledico kopičenje in težaviranje zlata. Rezultat tega pojava je dvig cene zlata po vsem svetu. Danes je skoro nemogoče z vso gotovostjo govoriti o nekem enotnem svetovnem ali vsaj evropskem tržišču zlata. Zlato kovino prodajajo po cenah, ki so stalno različne od države do države. V začetku 1951. leta je stala n. pr. unča zlata v New Yorku 40 dolarjev v Bombaju pa 61. Te razlike v razmerjih cen si lahko tolmačimo z močjo, v koliko se da tu ali tam izogniti se zakonskim predpisom o trgovini z zlatom na posameznih tržiščih in tudi s tem, kakšni kanali so na razpolago za oskrbovanje tržišč s to kovino. Posli z zlatom pri uradnih ustanovah se razvijajo z veliko tajnostvenostjo. Te u-

stanove gledajo na to, da se izognejo publiciteti svojih poslov, ker so te ustanove zaradi obveznosti, ki so jih prevzele, ko so pristopile kot članice k Mednarodnemu monetarnemu fondu, prav tako nezakonite kot zasebne ustanove.

Kljub temu pa se krečejo cene zlata v raznih delih sveta, približno vzporedno in so se znatno dvignile od začetka korejske vojne dalje. Dvig teh cen pa je kljub vsemu mnogo manjši kot pri drugih ključnih proizvodih, katerih cene so se dvignile nad raven od junija meseca za 2 (ali 3) krat toliko. Cene zlata pa niso še dosegle na raznih tržiščih tiste višine, na kateri so bile pred padcem konca 1949. ali v začetku 1950. leta.

Od januarja t. l. dalje je začel zajemati tržišče nov val dvigovanja cen tako, da je bila konec januarja cena za nad 20 odst. višja od cene odredene po Mednarodnem monetarnem fondu. (Cene na ostalih tržiščih, posebno pa še v Aziji so dosegle mnogo višjo raven). Če pa upoštevamo, da je padec kupne vrednosti vseh valut po svetu mnogo večji zaradi ogromnega porasta cen na blagovnih tržiščih, se nam ne bo zdel ta dvig cene zlata izredno visok. V današnjih inflacijskih prilikah pri blagovnih cenah išče denarni kapital vedno bolj in bolj zavetje v zlatu, da bi se zavaroval pred stalnim nižanjem kupne vrednosti valut. Strah pred blokiranjem inozemskih terjatev v Združenih državah Amerike, je dovedel kapitaliste do tega, da skušajo čim prej pretvoriti svoje premoženje, katero je doslej ob-

Bivši Hitlerjev general Spel del je sedaj vojaški svetovalec kanclerja Adenauerja

sajalo v ameriških dolarjih, in da prenesejo to zlato v neke "nezanesljivejšee" države. Od tod izvira, in seveda tudi še iz drugih razlogov, znaten odток zlata iz ZDA in sicer v zadnjem času v vrednosti od približno več kot treh milijard dolarjev letno.

Medtem ko smo torej ugotovili v ZDA težnjo po zmanjšanju zlatih zalog, se opaža v raznih drugih državah porast dolarskih in zlatih zalog. Posamezne države so težavirale ogromne količine zlata. Tako je n. pr. Francoska nakopičila leta 1950, po nekaterih podatkih zaloge zlata v vrednosti od približno 200 milijard frankov.

Druge države, kot n. pr. Mehika, Urugvaj, Kanada, Avstralija stoji sedaj pred nalogo revalorizacije svojih valut zaradi stalnega pritoka kapitalov in zlata. Vobče lahko rečemo, da bosta imela najmočnejši razvoj cen na blagovnih tržiščih in kretanje kapitalov brez dvoma za posledico ogromno novo razdelitev zlata po svetu.

KOMINFORMIŠKE

Volk dlako menja...

Temelji kominformovstva se v svetu vedno bolj majoje. V Italiji se še ni polegel odmev ostavke, ki sta jo podala poslanca Magnani in Cucchi, in njuni ostavki se pridružuje nove. Vodstvo KPI ju je sicer proglasilo za izdajalca, kar je seveda najlažje, to pa ljudi ne prepriča. Kljub celi poplavi psov kominformovci namreč niso odgovorili na njuno glavno vprašanje, ali je treba braniti narodno ozemlje pred katerim koli napadalcem. Da bi udušili neugodni v Reggio Emilia samega Uliasseja, ki naj bi s svojo reportažo dokazal, da je vse tamošnje ljudstvo nasprotno "izdajalcem" in da ju ostro obsodijo. In ta zaklenjeni fašisti si je drznili v tej reportaži čisto v kominformovskem slogu napisati celo tole: «Kdor hoče govoriti o koministih, mora iti iskati resnico med ko-

muniste, ne med fašiste». Kakšna resnica je to, je pač vsakomur jasno, zlasti če se spomni na Uliassejevo preteklost.

Resnični koministi pa prav zares iščejo resnico. Zato jih je v Emiliji in tudi drugod mnogo podalo ostavko. Med temi so ing. Giacomo Fabbri iz Reggio Emilia, Umberto Musco, tajnik organizacije KPI v Beneventu, dr. Giacomo Cocconci, bivši partizan, ranjen v borbi in odlikovan, član pokrajinskega tajništva KPI za Reggio Emilia, in drugi. Razčiščevanja se zato v KPI nadaljujejo in ga ne bodo ustavile ne grožnje ne klevete ne prikrojene reportaže bivšega fašističnega hierarha Uliasseja.

Italijanski kominformisti so začeli novo akcijo za mir, to je razgovore o miru z demokristjani. Diskusija pa za-

kominformovce ni lahka. V listu «Libertà» je Somma očital KPI, da ne more voditi politike narodne neodvisnosti in sploh nobene italijanske politike, ker je KPI polnoma kominformovska, to je sovjetski zunanji politiki. Odgovoril mu je v «Unità» Pietro Ingrao. Ni se branil očitka, da vodi KPI satelitsko politiko, mopak je le dokazoval, da tudi drugi delajo isto, to je demokristjani so odvisni od Vatikana, drugi od Američanov itd. Italijanski kominformisti pač nimajo boljših argumentov in se zato stalno smešijo.

Tudi v Češkoslovaški pih za kominformovce zelo neugoden veter. Bivši zunanji minister Vladimir Clementis je zbežal v Nemčijo. Ze dolgo časa je bil v nemilosti. Očitati so mu, da je za časa sovjetsko-hitlerjevskega pakta temu nasprotoval in obsojal tudi napad Sovjetske zveze na Finsko. To pa je seveda smrten greh. Sedaj šušljajo, da je v nemilosti sam Klement Gottwald, češ da ga policija nadzira...

Ker kominformisti vidijo, da jim vedno hujša prede in da s teorijo o bajonetih Rde-

če armade, ki osvobaja narode, ni sreče, so v Angliji spreminili taktiko. Izdali so brošuro pod naslovom «Pot Britanije k socializmu». O tej brošuri piše «Daily Worker», da to ni volilni program, marveč novi program partije, načrt za nacionalno neodvisnost v mirnem svetu. V tej brošuri trdijo, da bo šla Britanija pri gradnji socializma po lastni poti, upoštevajoč lastne razmere. Pri tem celo pravijo: «Ni res, da KP Britanije teži za tem, da ustvari v Angliji sovjetsko oblast in ukine parlament. Niti ni res, da hoče uničiti britanski imperij. Angleški koministi so za svobodno, močno in neodvisno Britanijo. «Sovražniki britanskega imperija so nasprotno laburisti in konservativci.

Vse to je seveda le krinka, saj je bila doslej lastna pot za gradnjo socializma za kominformovce največje krivoverstvo, ki so ga očitali ravno KPJ. Vse to pa dokazuje, da se angleški kominformovci, zavedajo, da se njihovo gibanje stalno šibi. Seveda ga tudi nova taktika ne bo rešila.

ZGRADBA LAŽI ITALIJANSKIH JURISTOV

(Ob spomenici društva «Pravnik» Varnostnemu svetu OZN)

Italijanski šovinisti se ob vsaki priliki sklicujejo na zloglasno tristransko izjavo z dne 20. marca 1948, s katero so tri zapadne velesile predlagale, da bi vrnil Tržaško ozemlje Italiji. To izjavo pa imajo seveda šovinisti za slovesno obljubo, ker jim gre tako v račun. Vendar pa se izjavo ni uresničila in služi le za mamilo in vabo, ko trenutni politični položaj zahteva, da se ponovno privleče iz zaprašenih arhivov.

Ker ni prav nič kazalo, da mislijo to izjavo v kratkem uresničiti, je bilo treba za tržaške Italijanske šoviniste druge tolažbe in slepila, kajti ti ljudje so zelo nestrpni in silno «trplijo» zaradi ločitve od ljube matere domovine. In po letu in pol brezupnega čakanja, da se omenjena izjava uresniči, so učeni možje, to je juristi, izumili nekaj povsem novega: Tržaškega ozemlja sploh ni treba vračati Italiji, ker ni njena suverenost nad tem ozemljem nikoli ugasnila. To modro tezo je privlekel na dan sam «rector magnificus» tržaške univerze — Sicilijane Cammarata jeseni 1949 ob otvoritvi akademikega leta.

Seveda, s tem niso hoteli pokopati omenjene tristranske izjave, le podkrepiti so jo hoteli oziroma najti zanjo nadomestilo za primer, če bi nanjo v Londonu ali New Yorku nekako pozabili. Saj je Cammaratova teza za šovinistične apetite, še boljše kot tristranski predlog: po predlogu je treba STO šele vrnilo, to pa potrjuje, da ni več Italijansko, medtem ko je po Cammaratovi modrosti vse to že v redu, saj je tu juridično še vedno Italija.

Tudi Cammaratova teza ni imela preveč sreče, čeprav so se v šovinističnem tisku večkrat spomnili nanjo. Šovinisti pa so vztrajali in nočejo odnehati. Ob otvoritvi letošnjega sodnega leta je sam glavni državni pravdnik Vittanza pogrel znano Cammaratovo tezo in zahteval, da vojaška uprava preklic odlok, s katerim je svojčas odvzela kasacijskemu sodišču v Rimu jurisdikcijo nad STO. Končno se je oglašil še profesor mednarodnega prava na tržaški univerzi Manlio Udina, da bi podkrepil svoja dva kolega. Napisal je v *Giornale di Trieste* naročen članek, v katerem je trdil, da ni Italijanska suverenost nad STO nikoli prenehala in da je v najslabšem primeru imela Italija nad Trstom vedno dejansko oblast (potesta d'imprio), če že ni imela formalne. Pri tem je še dodal, da STO ne bo nikoli država, čeprav bi se k nesreči uresničilo. Za državo namreč ni dovolj ozemlje, ljudstvo in oblast (vlada), temveč je potrebna tudi izvršna in sodna ureditev.

Profesor Manlio Udina, ki se je kakor Cammarata in Vittanza rodil zelo daleč od Trsta, pa ni imel sreče, ker so ga spomnili, da je še leta 1949, čisto nasprotno mislil in pisal. Takrat je v reviji *«Rassegna di Diritto Pubblico»* za julij-december 1949 napisal tudi tole: Glede STO je žal samo

ena stvar gotova, to je od polnoči 15. septembra 1947, dneva ko je stopila v veljavo mirovna pogodba, je na podlagi člena 21 te pogodbe prenehala italijanska suverenost na prostoru, kjer se je prej raztezala med Jadranskim morjem in mejami, ki jih določata člena 4 in 22 mirovne pogodbe v odnosu do Italije in Jugoslavije.

Profesorju Udini seveda ni bilo nič kaj prijetno, da so ga spomnili na njegove besede in je bil v hudi zadregi. Iz te zadrege se ni izvlekel niti s ponovnim člankom, ki ga je objavil kasneje v *«Giornale di Trieste»*. Vsekakor je vse to izmotavanje zelo zanimivo, saj dokazuje, da je vsa ta juridična stavba, zgrajena na trhljih in peščenih temeljih in da se je porodila bolj iz želja kakor iz znanstvenega prepričanja in dognanj. Toda politiki so zahtevali in jim je treba nuditi kak argument, da navdušijo z njim svoje množice. Blizajo se namreč zopet volitve!

V zvezi s vsem tem spletkar-

Pobudo za to je dal rektor italijanske univerze v Trstu s svojo politično pravno tezo, češ da suverenost Italije nad STO-jem še vedno ni prenehala, ker je bila njena ugasnitev podrejena učinkovitni ustanovitvi STO-ja v vseh njegovih bistvenih elementih. Ta pogoj pa da se še ni izpolnil in da se po objavi tristranske note tudi ne bo.

Ta trditev nas ne bi zanimala, če ne bi je bil nedavno povzel sam predsednik priznane sodišča v Trstu, torej predstavnik najvišje sodne oblasti v angloameriški coni STO-ja. V svoji sodbi od 20. aprila 1950. zanika STO-ju značaj neodvisne tvorbe mednarodnega prava. To bi postalo STO šele z uvedbo stalnega statuta. To politično-pravno tezo si je osvojilo tudi vrhovno kasacijsko sodišče v Rimu, ki se sicer ne dotika vprašanja suverenosti Italije nad STO-jem, pač pa zastopa stališče, da Italija kljub mirovni pogodbi še vedno izvršuje in ima pravico izvrševati svojo jurisdikcijo na

ni mogoče dvomiti, da ne bi bilo z dnem ratifikacije te pogodbe ustanovljeno STO. Nasprotno, člen 21 izrecno uporablja besedo «se ustanovi». STO je z istim dnem razen zaveznih in pridruženih držav priznala tudi Italija sama. Vse te države so tudi dale z istim dnem svoj pristavek, naj nad celovitostjo in neodvisnostjo tega ozemlja čuva Varnostni svet ZN. Vsebinske točke 2 čl. 21, s katero se določa, da bo suverenost Italije nad ozemljem STO prenehala v hipu, ko stopi v veljavo mirovna pogodba, tudi ne dopušča dvoma o tem, da je z ustanovitvijo STO-ja istočasno prenehala italijanska suverenost nad njim. Trditev, da je v mirovni pogodbi prenehanje italijanske suverenosti «pogojeno» učinkovitno ustanovitvi STO-ja, je torej v navzkrižju z jasnim besedilom čl. 21 mirovne pogodbe. V soglasju s tem je komandant angloameriških sil v coni A izdal 15. sept. 1947 razglas št. 1, s katerim prevzema on sam vso vladno in upravno oblast ter jurisdikcijo nad prebivalstvom angloameriške cone STO. Po reorganizaciji vojaške uprave pa vrši oddelek za pravne zadeve pri ZVU funkcije ministrstva za pravosodje. Sodni organi na STO-ju imajo torej izvrševati jurisdikcijo ne kot organi italijanske republike temveč kot neodvisni sodni organi STO

ZVU še ni vpeljala državljanstva STO, kar sicer povzroča zmedo, toda ta njena usodna opustitev ne more nikakor imeti za pravno posledico oziroma ugasle italijanske suverenosti na tem ozemlju. Razsoda vrhovnega kasacijskega

Trije italianissimi pravniki izvajajo vratolomne akrobacije s tristransko noto.

jenjem zlasti v sodstvu, je slovensko društvo «Pravnik» v Trstu poslalo Varnostnemu svetu OZN spomenico, v kateri zahteva, da se nehajo razne zlorabe. V tej spomenici pravimo med drugim: V mednarodni javnosti je nesporno, da je v hipu, ko je mirovna pogodba z Italijo stopila v veljavo, na predelu, ki tvori STO, prenehala suverenost Italije in je s tem ugasnila njena pravica, da na tem ozemlju še nadalje izvršuje svoje zakonodajne, pravosodne in vladne funkcije. Na enakost stališče se je postavilo v svojih sodbah tudi marsikatero sodišče v Italiji. Tudi kasacijsko sodišče v Rimu, najvišja sodna oblast v italijanski republiki, ni doslej osparovalo dejstva, da je suverenost Italije nad STO-jem in s tem njena pravica, da tu izvršuje svoje pravosodstvo, ugasnila z dne 15. septembra 1947, ko je stopila v veljavo mirovna pogodba. Kljub vsemu temu je pri nekaterih sodnih organih na samem STO-ju prišlo do poskusov, da bi se s sodnimi odločbami utemeljila trditev o nadaljevanju suverenosti Italije na tem ozemlju.

STO-ju. Za to stališče se je izreko omenjeno sodišče v nekem sporu med preiskovalnim sodnikom turinskega sodišča in sodnikom tržaškega sodišča. Turinski sodnik je proglasil svojo kompetenco, ker se mora STO v smislu mirovne pogodbe z Italijo smatrati v zvezi z republiko Italijo za inozemstvo, tržaški sodnik pa je trdil nasprotno. S to razsodo je kasacijsko sodišče proglasilo tržaško sodišče za italijansko sodišče, čeprav so na STO sodne oblasti podrejene ZVU in ne italijanski vladi. Končno je pred kratkim z enakimi argumentacijami nastopil generalni prokurator pri priznivem dvoru v Trstu.

Vsi ti poskusi imajo namen okrniti neodvisnost STO tudi na sodnem področju. Proti tem težnjam ni doslej ZVU še ničesar ukrenila. Niti ni odpravila fašističnih določb, ki predpisujejo uporabo italijanščine kot izključnega uradnega jezika na sodiščih, čeprav mirovna pogodba jamči slovenskemu prebivalstvu jezikovno enakopravnost.

Spričo jasnega besedila čl. 21 mirovne pogodbe z Italijo

KO JE SILA NAJVEČJA, JE POMOC NAJBЛИŽJA...

Staremu izreku bomo ohranili veljavo, če bomo takoj prispevali za Dijasko Matico, ki mora prebroditi težave, ki jih pri vzdrževanju Dijškega doma povzroča draginja.

sodišča v Rimu predstavlja torej nedopustno vmešavanje v samostojno in neodvisno delovanje sodstva na STO. Zato naj VS Združenih narodov pozove ZVU kot sebi podrejen organ, naj s primernimi ukrepi onemogoči, da bi tržaški sodniki tukaj nastopili kot pravosodni organi republike Italije.

To so tehtne besede društva «Pravnik», ki podirajo vso zgradbo laži italijanskih juristov, vpreženih v voz italijanskega šovinizma.

bo pomenila prog, ki jo bodo zgradili od Medaševca preko Resnika do Beograda.

Tovarna vagonov v Rankovičevem bo izdelovala za industrijo in rudarstvo 50 vrst izdelkov iz domačega materiala. Med novimi izdelki bodo posebni vagoni, s katerimi bo mogoče mehanično razkladati tovore, dalje rudniške žičnice ter osebnostni hidromontažni vagoni za prevoz težkih transformatorjev ter hladilni vagoni.

Na milijonirani zemlji na Stojksem polju so predlanskim ustanovili državno posestvo Jadran, ki ima 350 ha obdelovalne zemlje. Na posestvu so posadili že 5 tisoč sadik oranž in okoli 1400 sadik limon. Lani so posadili tudi nad 19 tisoč smokev, murv in drugega sadnega drevja, letos pa bodo hribovite lege zasadili z vinskotrtjo. Ko se bo posestvo razvilo, računajo, da bo pridelovalo več tisoč stotov riža, 1600 stotov bombaža, 200 stotov tobaka, 150 stotov ricinusa in 130 stotov zemeljskih lešnikov.

V Buzetu bo začela obratovati tovarna glavnikov, ki jih bodo izdelovali iz rogov domačih volov.

Med letošnja jugoslovanska največja gradbena dela se uvršča železniški kombinat v Capragu pri Sisku; največje poslopje kombinata je valjarna brezživnih cev. Zazidana ploskev valjarne znaša 58.600 kvadratmetrov. Razen valjarne bodo gradili še 28 industrijskih poslopij: kalorično elektrarno, jeklarno, hidropnevmatično postajo in druga.

V Kostoleu v Srbiji bodo kmalu dokončali največjo kalorično elektrarno v državi. Sedaj obratuje samo prvi agregat z zmogljivostjo 10.000 kilovatov. Do konca leta pa bosta začela obratovati še dva agregata po 10.000 kilovatov. Prvi agregat oddaja svojo električno energijo Beogradu in Boru. Ko bodo elektrarno dogradili, bo oddajala svojo energijo po daljnovidno industrijskemu območju ob Svetozarevu.

V Kopru je imel istrski okrožni ljudski odbor svoje 11. zasedanje, ki je pokazalo, da ljudska oblast kljub vsem oviram in težkostem stalno izboljšuje gospodarstvo v istrskem okrožju. Medtem ko vsa tržaška reakcija skupno s kominformisti stalno laja proti namislenemu terorju in beci v coni B, pa se življenjska in kulturna raven istrskega prebivalstva stalno dviga. Zasedanje je po-

zdravil polk. Lenac, poveljnik VUJE, nakar je tov. Beltram podal poročilo o gospodarskem planu in o proračunu za leto 1951.

Letošnji proračun za Istrsko okrožje znaša 814.541.000 dinarjev in je za nad 150 milijonov dinarjev višji od lanskega proračuna. Na investicije odpade 327 milijonov; to je za kapitalno izgradnjo 180 milijonov, za dvig družbenega standarda pa 147 milijonov. Za prosveto in kulturo bodo posadili letos 140 milijonov, za zdravstveno zaščito 125 milijonov, za javno upravo 177.576.000 itd. Te izdatke bo krilo Istrsko okrožje s svojimi dohodki za 764.964.000 dinarjev, razlika 49.577.000 pa bo krila po potrebi VUJA.

Tudi v preteklih dneh se je nadaljevala v coni A borba za naše narodnostne pravice. Vojaška uprava je odgovorila na protest, ki ga ji je poslal izvršni odbor OF 16. decembra proti odločbi tržaškega sodišča z dne 23. novembra 1950, s katero je proglasilo italijansko za edini uradni jezik kraja, slovensko pa za tuj jezik. Vojaška uprava pravi, da je še vedno v veljavi italijanski zakon iz leta 1930, ki določa, da se na krajevnih sodiščih uporablja italijanski jezik. ZVU ni nicesar ukrenila, da bi preklicala ali suspendirala veljavnost taksnega zakona v smislu določbe člena 10. priloge VI. mirovne pogodbe z Italijo in zato omenjeni zakon ostaja v tej coni v veljavi. ZVU ne meni, da bi bilo potrebno ta zakon spreminjati.

To pomeni, da se vojaška uprava sklicuje in izgovarja na mirovno pogodbo v isti sapi, ko to pogodbo krši. Mirovna pogodba namreč jasno govori o enakopravnosti slovenske in italijanske vojaške uprave, ki se ravna po nasvetih svojih šovinističnih svetovalcev. S tem dokazuje le, da ji je demokracija samo fraza.

Vse naše ljudstvo je složno zahtevalo tudi samostojno slovensko šolsko upravo. Ta enotnost gre italijanskim šovinistom silno na živce, zato so v *«Giornale di Trieste»* zopet objavili strupen in lažljiv članek, v katerem pogravajo oguljene argumente o slovenski šoli, češ da se skrivajo za zahtevo po samostojni šolski upravi le politične spletke, da se izpiti na slovenskim šolah ne vršijo v redu itd. Vse to natolcevanje pa nikogar ne prepriča in je le dokaz, da se šovinisti v svoji onemoglosti poslužujejo vseh, tudi najboljših sredstev. Nasega ljudstva pa to ne moti, nasprotno, to mu je v še večjo vzpodbudo, da zahteva svoje pravice. Tako je šla delegacija slovenskih staršev iz Doline k šolskim oblastem in zahtevala, da se odpre v Dolini nižja industrijska strokovna šola, ker šest in sedem razred osnovne šole ne zadostujeta za strokovno izobrazbo otrok z Brega.

V Skofljah je bil preteklo soboto sestanek Slovanke - italijanske ljudske fronte za mlajsko območje. Toy. Furlanič je poročal o političnem položaju, tov. Pavel Krevatin, svetovalec mlajške občine, pa je govoril o delu občinskega sveta v Miljah, ki je v rokah kominformistov. Iz njegovega poročila je bilo razvidno, da kominformisti skrbijo le za Milje, vasi v mlajških hribih pa zanemarjajo zlasti pa vprašanje slovenskega šolstva. Tu je naš narodni odbor najbolj ogrožen, ker je kominformistom uspelo zavesti precejšen del ljudstva. V zadnjem času pa se je začel položaj boljšati in SILF se polagoma krepi.

Kominformisti se pripravljajo na svoj kongres. Po mestu so nalepili prve lepake, po raznih sekcijah so imeli zborovanja, na katerih je bila pač glavna tema «borba proti utovcem». Na dani je, da je glavni cilj in naloga kongresa v borbi proti vsakemu sporazumu in pomirjenju med tu živčimi narodi in med sosednjimi državama ter razpiranje narodnostne mržnje, kakor da bi tega že ne delali dovolj razni lažni italijanski patrioti. Iz samega dnevnega reda je razvidno, da bo eden glavnih referatov «borba proti titofašizmu» o čemer bo govoril mladi član vidaljevega CK Siškovič Mitko. Tako hočejo prispevati svoj delež v borbi proti socialistični Jugoslaviji tudi tržaški kominformisti, da ne bi zaostali za sateletskimi kominformističnimi državami, ki povzročajo vsak dan na jugoslovanskih mejah incidente. Ves ta kongres nima nobenega drugega pomena, čeprav je položaj tržaškega delavstva zelo težak in se vedno bolj kopičijo nešteta neresena vprašanja. Pa paj je to «velikemu» Vidaliču mar; glavno je, da zasleduje svoje «višje cilje», pa čeprav vara tržaško delavstvo.

Enako lažno in demagoško politiko vodi v vprašanju pristaniških delavcev, katere podlo varajo. Na skupščini teh delavcev so grmeli proti novi odredbi ZVU, ki je raztegnila na tržaško pristanišče odredbe, ki veljajo v italijanskih pristaniščih, vsi pa dobro vedo, da so kominformisti že celo leto delali na tem, da se te odredbe raztegnejo tudi na Trst. Vse to je seveda v veliko škodo tržaških pristaniških delavcev, ki jim nova odredba jemlje vse pravice in avtonomijo, ki so si jo pridobili v času, ko je bila tu še ljudska oblast.

Tudi pristanišču je škodoval Kominform

NOVA JUGOSLAVIJA

Velika gradbena dejavnost

V Ljubljani dograjujejo drugi del dermatovenerološke klinike, medtem ko je prvi del že od lanskega leta v polnem obratu. Klinika bo epa izmed najmodernejših medicinskih ustanov ne samo v Jugoslaviji, temveč tudi v drugih sosednjih državah; imela bo moderno opremljene laboratorije, zlasti važna pa bo nova alergična postaja, kjer bodo ugotavljali vpliv raznih škodljivih snovi pri poklicnih obolenjih in možnost zaščite proti njim.

V Rogški Slatini je steklarna, v kateri izdelujejo izdelke, ki slove po vsem svetu. Lansko leto so n. pr. rogški steklarji razstavljali svoje brušene izdelke iz svinečnega stekla na čikaškem velesejmu in zbujali splošno občudovanje. Pred nekaj dnevi so zgradili novo peč, ki daje kakor srebro belo in črno.

sto steklo. V letih po osvoboditvi so v steklarni povečali proizvodnjo za 290% v primeru s predvojnjo.

V varaždinski tekstilni tovarni so izdelali prve bale blaga za ženske in moške obleke ter plašče iz domače volne «pramenke», iz katere so doslej izdelovali odevje in polnilni žimnice. Strokovnjakom se je posrečilo porabiti 75% domače pramenke več v primeru z letom 1949 in tako prihraniti 25% uvožene volne. Blago je dobre kakovosti in trpežno.

Kolubarski bazen ima veliko bodočnost, kajti na prostoru 1200 kvadratm ležijo velike rezerve lignita. Če bodo letno izkopali 2 milijona ton lignita, kakor je to za začetek predvideno, bo zaloga trajala lahko 100 let. Velika pridobitev za Kolubarski bazen

Pisatelj Finžgar pri svojih knjigah

Med starejšimi slovenskimi pisatelji duhovniškega stana sta dva, ki imata nadpovprečne zasluge za obujanje domovinske ideje v našem lepem slovu. Prvi je koroški rojak Fr. Ks. Meško, stvaritelj finih psiholoških slik in črtic, ki je v dobi slovenske moderne tekmoval s prozo Ivana Cankarja. Iz Meškovega peresa imamo Slovenci domovinsko povest «Na Poljanu» in dramske slike «Na smrt obsojenih». A medtem ko je Meško opisoval Koroško in našo bol zaradi nje, je sel

Francišek S. Finžgar ravno v nasprotno smer: v realizem, v sodobno življenje, k zemlji. Po rodu Gorenjec. Prešernov krajan in daljni sorodnik našega največjega pesnika, doma v Doslóvčah pod Stolom, kjer je prišel na svet 9. februarja 1871., nam je napisal največje slovensko zgodovinsko leposlovno delo v obliki romana «Pod svobodnim soncem».

Finžgar je izšel iz kroga Lampetovega «Doma in sveta», ki je združeval pisatelje katoliškega svetovnega nazo-

ra, zato je njegovo delo tem pomembnejše. Saj je bila narodnostna ideja po Mahničevi apološki gredi zoper katoliško moralo — torej tembolj nedopustna v umetnosti. Finžgar ni sledil tej razlagi. Ubral je rajši pot za dr. Janezom Evangelistom Krekom, ki je gledal daleč preko pregraj svojega duhovniškega stanu i politiko i umetnost. Krekov nauk pa je bil: «Ne piši nikoli po sili. Kadar občutiš notranji ukaz, da moraš ljudem nekaj povedati, stori to odkritosrčno. Če je življenje vredno, bo živelo, če ni, je prav, da izgine. Piši svoj jezik, ki je dedščina našega naroda in ne krotoviči!»

Ze v domači ljudski šoli je kazal Finžgar takšno nadarjenost, da je sklenil njegov oče, ki je bil krojač, sina izstudirati. To se je zgodilo v ljubljanskem Alojzijevešču, kjer je segel mladi bogoslovac prvič po peresu in začel pisati najprej za mladino, nato pa še za odrasle. Tako so nastale njegove prve stvari drama «Mladi tab» in povesti «Gozdarjev sin» ter «Zaroka o polnoči». Ko je končal srednjo šolo, si je dal duška ob lepoti naših planin z idilo v verzih «Triglavi», nato pa je začel pisati prozo.

Nastale so prve povesti, v katerih prikazuje Finžgar svoj ožji domači kraj, njegove ljudi in razmere. Vse to je podprl s krepko domačo brezniško govorico v klenem jeziku in treznem izrazu, ki zbori iz njegovega pisateljskega vrelca še danes. Obzorje rodne vasi je pisatelj pozneje razmahnil do sosednjih Begunj in Bleda ter Skofje Loke, kjer se odigravata povesti «Deteljica» in «Kviščuk». Mimogrede je gojil tudi črtico, v potopisu «Oranžje in citrone» pa je osvežil spomine s potovanja po Italiji. V romanu «Z modernega sveta» je skušal orisati dogodke v okolju tovarne na slovenskih tleh, potem pa se je po nasvetu J. E. Kreka poglobil v zgodovinski študij preteklosti balkanskih Slovanov. Tako je nastal roman «Pod svobodnim soncem», mogočno platno iz življenja naših pradedov in cesarskega Bizanca. Pri tem se je Finžgar zgledoval na zgodovinskih delih poljskega pisatelja Sienkiewicza. Prizorišče romana «Pod svobodnim soncem» se ga od Zakarpattja preko Donave do Soluna in Carigrada. V gradišču slovenskega starostea Svaruna sprejema njegov sin, mladi junak Iztok vojake, ki prihajajo z vseh vetrov. Na drugi strani Donave stoji taborišče, ki zapira Slovenom pot proti jugu. V njem tabori Hilbudij, zvesti služabnik bizantinskega cesarja Justinijana, ki pravkar zahteva od njega drobnice in goved za veliko ljudsko pojedino, kajti Justinijanov vojskovodja Belizar se je vrnil iz Afrike, kjer je premagal Vandale, ob njegovem povratku pa bodo gostili in igre. Hilbudij sune proti Svarunovemu gradišču, da bi uplenil drobnice in goved. Iztok pa ga prestreže in porazi udarno četo. Hilbudij pada, Iztok mu sname čelado, si jo posadi sam na glavo in z zvijačo vzame nasprotnikovo postojanko. A ker so bile v spopadu žrtve na strani Slovanov večje kakor žrtve Bizantincev, spozna Iztok, da se bo treba od nasprotnika naučiti njegove vojne umetnosti. Zato zapusti z godcem Radovanom očetovo gradišče in se napoti proti Carigradu. V bogatem grškem trgovcu, ki mu pomaga iz stiske, najde zaščitnika, ki mu omogoči, da nastopi v tekmi na hipodromu, kjer se izvajajo igre na čast zmagovalcu Vandalo. Iztok zmaga, to mu prinese naklonjenost bizantinske carice Teodore in sprejem v palatinski četo, na bizantinskem dvoru pa se seznani z mlado dvorjanko Ireno, ki je Slovenka po materi. Obema se posreči beg v Iztokovo domovino, kjer postaneta mož in žena. Tako je «Irena rodila sedem dečkov, vrlih sokolov. Iztokov duh pa je rodil tisoče, ki so se vojskovali z Bizantinci. Napol-

njeni z Iztokovim duhom so Slovenci in Anti živeli v brat-ski slogi in uživali slavo pod svobodnim soncem».

Roman s takšno zgodbo je bil v tistih časih — dve leti pred avstrijsko aneksijo Bosne in Hercegovine, šest let pred balkansko in osem let pred prvo svetovno vojno — veliko in pogumno dejanje, zlasti še, ker je prišel izpod peresa pisatelja katoliške smeri. Bodočnost je potrdila, da je Finžgar s Krekovo pomočjo preroško gledal naprej, uganil razvoj Slovencev, Hrvatov in Srbov, ki so se naposled združili v enotno državo. Ideja romana «Pod svobodnim soncem» se je tako že enkrat uresničila.

NOVE KNJIGE

za tvojo knjižnico

Vrsta novih knjig se je pojavila na knjižnem trgu.

Ob šestdesetletnici pisatelja Franceta Bevka je Državna založba Slovenije izdala izbor Bevkovih najboljših novel in to v knjigi, ki ji je pisatelj sam nadel naslov **Obračun**. Novele je izbral avtor sam, vendar njegov izbor ni subjektiven, temveč so v knjigi res zbrana najboljša krajsa dela tega plodovitega pisatelja. Tako predstavlja knjiga res nekaj obračun vsega dosedanjega Bevkovega novelističnega dela. Med 16 novelami, kolikor jih izbor obsega, najdemo med drugimi novele, ki so zelo značilne za Bevka in za svet, katerega opisuje tako tuje dele, Steklar Simen, Granata, Bajtar Mihale in druge. Knjigi manjka le primeren uvod, sicer pa predstavlja dostojno počastitev pisateljevega življenjskega jubileja.

Po tem velikem romanu se je Finžgar posvetil črtici, socialni in kmečki povesti. Ustvaril je obrazec modernega realističnega pripovedništva z lovsko zgodbo «Na petelinu», napisal povesti «Z doma v domovino» in «Naš vsakdanji kruh», nato ga je zamikala usoda vaške učiteljice, ki jo je obdelal v povesti «Sama». Sledila je usoda preproste kmečke dekle, ki se zalubi v hlapca — «Dekla Ančka», eno najboljših Finžgarjevih pripovednih del. A tudi ob morju se je pisatelj ustavil, in sicer v Nabrežini, kjer je zajel snov za črtico iz življenja naših klesarjev z naslovom «Kamenar». Nato je udarila svetovna vojna. Pisateljevo čelo se je zmrčilo, nastale so vojne zgodbe «Prerokovanja», «Boji», «Pre-rokbe zoren», «Kronika gospoda Urbanca», pozneje pa črtice «Golobova njiva», «Slika brez okvir» ter večji povesti «Beli ženin» in «Stric». Polagoma se je začelo nato pisateljevo pero ustavljati ob času druge svetovne vojne, ko je nastal «Hudournik», zbirka ljubkih črtic iz žival-skega življenja in pa «Makalona» — pravljice, ki jih je pisatelj slišal v svoji mladosti.

Fr. S. Finžgar ni pisal samo povesti in romanov, napisal je tudi štiri drame, ki so mu prinesle sloves prav spretnega ljudskega dramatika. Ze okrog l. 1904. je nastal «Divji lovec», ki se je kosal s takrat najbolj priljubljenimi ljudskimi igrami na slovenskem odru; nekaj let pozneje je sledila «Naša krin», zgodba iz francoske okupacije z značilnim podtonom «Grunt ima korenine do pekla». Ob začetku svetovne vojne je nastala stiričejanka «Verigan», najbolj globoka in

dognana Finžgarjeva igra iz vaškega okolja, po prvi svetovni vojni pa se Razvalina življenja, ki riše mračno o-blast alkohola nad človeško žrtvijo. Zadnji dve igri sta še danes močno priljubljeni in jo igrajo v mnogih podeželskih gledališčih.

Osemdesetletni F. S. Finžgar, član Slovenske akademije, oddelka za književnost, je kot sloustereni delavec nadaljevalec tradicij naše kmečke povesti po Jurčiču, Stritarju, Tavčarju in Keranku. Posebno je utrdil podobo stare, idilične, patriarhalne gorenjske vasi in njenih tipov. Z realističnimi potezami je risal povprečne ljudi in razmere človeka v gorenjskem okolju ter poudaril, da vidi rešitev človeka samo v povratku k zemlji.

Zanimivo je pisateljevo stališče do zgodovine. V nasprotju s slovensko moderno, ki je v prvih letih zabrisavala sledove domačnosti v svojih delih, je Finžgar slej ko prej oporekal trditvi, da naš narod «nima zgodovine». Z nj se narodna zavest slovenske individualnosti javlja v naših in domači umetnosti, v slikarstvu, rezbarstvu in stan-barstvu. Prav tako je pisatelj nasprotnik prepada, ki je prejšnje čase delil ljudstvo in inteligenco hkrati. Leposlovno delo mu je ustvarjanje, ne pa poročilo o dogodivščinah. Ne gre za to, pravi, Finžgar, da je povest, novela, roman resnična zgodba, a biti mora resničnostna. Gre le za to, kako si povedal, za tvojo besedo, za tvoj slog, za idejo. V nobeni povesti ne sme biti laži, tudi v zgodovinski ne. Njegovo pisateljsko delo je v celoti potrdilo tega načela.

POGOVORI O JEZIKU III.

Zadnjič sem obljubil, da bom še kaj povedal o novem Slovenskem pravopisu. Povedati hočem, kakšen je, kaj vsebuje.

Levčev priročnik — torej prvi naš pravopis — ki je izšel kmalu po velikem Pietersnikovem slovarju, je precej neboljen, zakaj slogovnih in frazeoloških napotkov ima prav malo, tolmačenja so v nemškem prevodu, o pravorečju (kako naj besede izgovarjamo) nima skoraj nič. Tudi Breznikova podizna izdaja iz 1920. leta je v nemar pustila izreke, ima pa precej slogovnih in frazeoloških opomb. Breznik-Ramovševa knjiga iz 1935 se tudi ni branila takih opomb, pridružila pa je pravopisu tudi pravorečje. To je bilo že kar nujno, zakaj naš jezik se je tedaj oglašal v vsem javnem življenju in terjati zlasti v gledališču in radiu najskrbnejše izreke. Misel, združiti pravopis in pravorečje, je bila zelo posrečena ter se je dobro obnesla, čeprav tega pomena naša javnost sploh ni znala prav ceniti. Vendar je ta izdaja upoštevala predvsem posebnosti, tako pravopisne kakor pravorečne, in je zato v dosti primerih, zlasti v navadnejših, puščala iskalca na cedilu.

Uredniki najnovejše izdaje pa so se odločili, da vsebuje slovar kar se da popolno sodobno besedišče knjižnega jezika (seveda brez čisto strokovnih izrazov), pa ne samo osnovne oblike, temveč tudi tiste, ki bodisi v pisavi, bodisi v izreki kažejo kako posebnost. Potem vsebuje slovar precej tujk in frazeologije. Kadar bomo dobili poseben frazeološki slovar in poseben priročnik za tujke, tedaj vse to ne bo več stalo v Slovenskem pravopisu, vendar bo to nujno potrebno. Prav tako bi bilo želeli, da bi dobili poseben slovar za naša krajevna imena z vsemi potrebnimi oblikami. Računajoč, da bo ta kmalu izšel, so uredniki ta imena izpustili in le v uvodu posvetili temu, vprašanju poglavje: «O domačih lastnih imenih».

Knjiga je razdeljena na dve: prvi del obsega pravila (56 strani), drugi slovar. V pravilih je slovnica le toliko upoštevana, kolikor zadeva pravopis in osnove pravorečja, le pregibanje domačih in tujk lastnih imen je obdelano obširneje, ker tega poglavja naše slovnice ne obravnavajo.

Kakšen je slovar in kako naj ga uporabljamo — o tem prihodnjik. Danes še odgovor na nekatera vprašanja.

Spominjate se morda, da sem v prvem pogovoru omenil besedo *kalkomanija*. Kako bi temu rekli po slovensko — vprašuje tovarišica M. L. Saj veste, za kaj gre. Kalkomanija (ital. calcomania, nem. Abziehbild) pravijo tisti podobi, ki jo najprej ovlažimo, a potem pritiskamo na papir. Otroci imajo s takim lepšjem: ali pravzaprav preplepavanjem posebno veselje. Slovensko bomo rekli, da so to prelepki.

DR. M. RUPEL

Francé Prešeren

Za vse naše pomembnejše pesniške in pisateljske generacije po Prešernu je značilno, da so začele svoje književno delo vselej v znamenju njegovega imena in ga v njegovi smeri nadaljevale. Kakor je mladoslovenski rod z Levstikom in Stritarjem na čelu v svojem boju z mračnjaskim in nazadnjaškim samoljubjem staroslovenskih političnih «prav-kov» dvignil na svoj ščit iz krivične in danes nam povsem nerazumljive pozabe največjega peveca slovenskega naroda in z njim zmagal v našem javnem življenju, tako je tudi «moderna» nastopila svojo zmagovalno pot s Prešernovim imenom na ustih. Pri svojih naporih za preroditev in prenovitev slovenske literarne in splošne kulture na kraju 19. in v začetku 20. stol. pa se naš «moderna» niso zavedali samo dragocene pomembnosti njegovega literarnega dela, ki so ga spočetka v svoji mladeniškovznem re-

volucionarnosti poleg narodne pesmi edinega priznavali kot pozitivno vrednoto iz naše preteklosti, pri kateri so se literarno učili, temveč v njem gledali tudi silnega bojevnika, enega prvih neomajnih borcev za idejo slovenskega naroda in njegove osvoboditve izpod tuje jarma. Po drugi strani pa so kot zastopniki novega družbenega razreda, ki se je na prelomu stoletja pričel pri nas močnejše razvijati in že politično uveljavljati, odrekli strelnemu in propadajočemu slovenskemu malomeščanstvu pravico do Prešernove dediščine, s katero to ni vedelo kaj početi, ker ni sprejelo njegovega borbene duha, in se sami v imenu slovenskega ljudstva na Cankarjeva usta (v njegovem tržaškem predavanju «Slovensko ljudstvo in slovenska kultura») razglasili za edine prave njegove naslednike in dediče. Hkrati pa so prevzeli Prešernov boj za osvoboditev slo-

venskega naroda, boj, ki ga je sam najlepše in najjasneje formuliral v «Zdravici», z nalogo, da ga izbojujejo do kraja in pripeljejo do zmagovitega zaključka. Tega boja so se zavedali kot svetega izročila, ki jim je dano iz preteklosti za prihodnost kakor znana goreča plamenica iz grškega bajestovja, ki so si jo podajali iz roda v rod. Oton Zupančič je v «Pesmi mladine» (1900) ob stoletnici Prešernovega rojstva pomembno poudaril misel o tesni povezanosti mladine z njim in o zavestnem nadaljevanju njegovega dela in boja. («Mogočen plamen iz davnine šviga, vekove preletel je koprné...»), kar je Ivan Cankar kasneje še enkrat jasno ugotovil v svojem predavanju o priliki dijaške proslave 400 letnice Trubarjevega rojstva v društvu «Savi» na Dunaju (1908): «Pravi sinovi in vnuki Prešernovega duha niso slavili svojega mojstra in učitelja z navdušenimi narodnimi kriki, temveč slavili so ga in ga slave na enostaven način, da hodijo za njim in nadaljujejo njegovo delo».

Med temi «sinovi in vnuki» je bil Ivan Cankar gotovo največji in najdoslednejši bojevnik za uresničenje Prešernove misli in njegovega kulturnopolitičnega programa, ki ga je zapustil slovenskemu narodu v oporoki. Ze iz mladja je bil ves prežet pesnikovega duha ter je v svojih prvih pesniških utrinkih ubiral korake za velikim mojstrom. Nobeno drugo ime ni na straneh Cankarjevega zbranega dela tolikokrat imenovano kakor ravno Prešernovo, vedno pa v taki zvezi, da je našo razvidno veliko spoštovanje in ljubezen, ki ju je gojil do poeta. Kakor Otonu Zupančiču so bile Prešernove «Poezije» tudi njemu «slovensko sveto pismo», saj je 1911 značilno izjavil: «Prešerna ne morem brati, ker ga znam na pamet». Cenil je v njem ljudskega peveca, ki je pel iz narodove duše in zajemal iz njegovega nepokvarjenega čustvovanja. Njegove pesmi so imele zanj nekaj takega, kar mu je vsak hip vzbujalo novo

razstavlja v
"Scorpionu."

Dne 27. januarja so odprli razstavo znanega slikarja Filippa de Pisisa. Razstavljena niso sicer njegova najbolj znana dela, večinoma so le skice, a tudi v njih se takoj opazi roka mojstra.

Poteze so nagle, žive, v vsaki izmed njih je vidno čustvo, ki je vodilo roko; čuti se, da te črte ne služijo slikarju le zato, da zgradi z njimi neko geometrično osnovo za nadaljnje oblikovanje, temveč so nujen izraz slikarjeve notranjosti.

Motivi, ki so mu najbolj priljubljeni, so portreti, pokrajine, akti. Barve niso prežive, pa tudi ne premedle.

V slikarjevem delu se opaža vpliv impresionizma, vendar mu ne gre samo za prikazovanje zunanjih vtisov, temveč nekega realnega sveta, seveda prežetega s slikarjevim temperamentom.

Filippo de Pisis se je rodil v Ferrari 1.1896. Že z osmimi leti je pričel risati pod vodstvom prof. Domenichinija, pozneje Longanesija. Dolgo je živel v Parizu in se udeležil številnih domačih in tujih razstav. Njegova dela hranijo po galerijah v Florenci, Genovi, Milanu, Moskvi, Parizu, Rimu, Turinu ter v Narodnem muzeju v Ljubljani.

Bavil se je tudi s pesništvom in objavil 1.1942 svoje "Poesie". Zadnja leta se bavi skoraj samo s slikarstvom.

O njegovem delu je pisal A. Debeljak: "... delo, prešinjeno z duhom sodobnosti, hkratu pa preprosto in nagonsko; pripravljeno za točno podajanje mrzličnega in spreminjastega toka občutkov in vendar sposobno, svoj čas ustvariti ozračje premišljive in skoraj odmaknjene čarobe."

Ob tej priliki naj omenimo še razstavo beneških slikaric Drudi in Campesan, ki je bila odprta od 10. do 25. januarja.

S. B.

TEHNIKA IN ZNANOST

FOTOGRAFIRANJE preteklih dejanj

Mnogo znanstvenih panog proučuje vprašanje, kako pojasniti skrivnost psiholoških dogajanj. Toda kakšen sušmar se zdi najzanimivejši psiholog današnjega časa v primeru z "Diktatorjem" v Orwells: vem utopističnem romanu "1984", kjer je državni vodja zmožen, da s svojimi instrumenti posveti v možgane svojih podložnikov in ugotovi, kako svoje misli oblikujejo in kam jih usmerja. Ta utopijski sicer ne presega želja nekaterih današnjih znanstvenikov, pač pa vsako možno uresničenje.

Vsekakor pa gre za zaroček odkritja, kako z meha-

ničnimi sredstvi prodreti v ustroj in delovanje duše. Nedavno je nekaj angleških znanstvenikov, članov "Royal society of arts" presenetilo javnost s svojimi raziskovanji. Vodja angleških znanstvenikov Georges de la Warr izhaja iz trditve, ki je danes skoraj nihče ne zanika, da vsako telo izžareva očesu nevidne žarke, ki jih je mogoče s posebnimi aparati prestopiti, analizirati in celo fotografirati. George de la Warr pa je pred majhno skupino strokovnjakov zagovarjal celo mnenje, da ni le mogoče fiksirati v sliki nekega duševnega procesa v času, ko

poteka pač pa tudi pretekla dogajanja. Pri tem ne gre za težave priskrbiti si primeren objekt in dovolj občutljivo ploščo za snemanje, temveč za to, kako aparat naravnoma na neko določeno bitje ali na nek določen časovni pretek dogodek. Nujno potrebno pa je, da poznamo vrsto valov, ki jih telo izžareva. Angleži priznavajo torej teorijo, da izžareva vsako telo ob vsakem času valove, ki se združujejo v sliko, ki predstavlja podobo in gibanje telesa; valovi so torej vedno pričujoči in jih s primernimi pripravami vedno lahko ugotovimo. Najtežja stvar se zdi de la Warru pravilno naravnati aparat na prave neskončno kratke valove telesa. Pri najmanjši netočnosti se slika zabrisa, kakor se to zgodi, če pravilno ne naravnamo radijskega sprejemnika. Vse izjave de la Warr se treznemu človeku zdijo prazno fantaziranje, toda pomislimo, da je bil tudi radio še pred 30 leti za nas utopijski.

Tisočletni gozdni orjaki

Najstarejša in najmočnejša izmed vseh živih stvari na svetu je velika sekvoja, orjaško drevo Kalifornije. V svoji tritisočletni starosti predstavlja orjaško drevo pravzaprav geološki fenomen. Le njen najbližji sorodnik tisa, ki ima rdeč les in ki raste na obalnem gorovju Kalifornije, mu je podobna po dolgem življenju in obseznosti. Gigantske sekvoje rasto dva do dvatisočststo metrov visoko na zapadnem pobočju Siera Nevade. Tam zapade sneg tudi 10 m visoko in vidi se kot bela zapestnica okrog gležnjev orjaških dreves. Poletja so suha, če pa dežuje spremlja dež hude nevihte z bliski in strelami, ki včasih prekoljejo tako drevo od vrha do korenin. Kdor dobro pozna to vrsto dreves, ve, da sekvoje nikdar ne mučijo bolezn ali starost. Če kljubuje svojim sovražnikom v prvih

letih življenja in nevarnostim ognja v mladosti, tedaj stre njeno večstoletno življenje le še lahko strela.

Ce hočemo videti orjaško drevo, se moramo kar ves dan voziti z avtomobilom iz S. Franciscia ali Los Angelesa in nato še visoko plezati. Sprejme nas negiben in vendar živ gozd. Lahko se nam pripeti, da nam damjak položi svoj črni gobček v iztegnjeno dlan in težko bomo razumeli, da velika senca za živaljo ni senca, pač pa deblo orjaškega drevesa. Najnižja veja tega drevesa raste tako visoko od tal, da bi segala preko strehe dvatisočstropnega poslopja. Če bi pa tako vejo zasadili v zemljo, bi se zdela kot 23 m visoko drevo, katerega deblo meri spodaj v premeru 2,30 m. Kljub svoji nelzmernosti pa je drevo zelo enakomerno rastoče in je vejevje, deblo in oblika krošnje v čisti harmoniji z vsemi ostalimi deli.

Ce gledamo to drevo zjutraj, ne učinkuje na nas toliko njegova velikost kot pa njegove barve. Toplo se blestijo rdečkasta debela in kovinsko zelena barva listja se živahno odraža od zelene barve vseh iglastih dreves Nevade. V nasprotju z megleno mračnostjo tistih gozdov prodirajo tukaj sončni žarki prav to zemljo. Med orjaškimi drevesi slišiš udarce žolne in veverice skačejo brez bojazni po debelih in vejah. Najboljši primerki orjaških sekvoj je "General Sherman", drevo, ki je več kot 83 m visoko in katerega obseg znaša pri tleh 31 m; v višini 5 metrov od tal pa meri njega premer 8 metrov; dviga se naravnost proti nebu in poganja veje šele 40 m od tal. V nekem velikem gozdu sekvoj leži drevo, ki ga imenujejo "Oče gozda". V njegovo votlo deblo je nekoč lahko vstopil zdravnik jezdec na konju. Čeprav nima to drevo več krošnje, sklenamo, da je bilo 130 m visoko, torej največje drevo na svetu.

Orjaška drevesa je odkril pomladni leta 1852 nek rudar, ki je zasledoval belega medveda. Ko je zagledal orjaška drevesa, se je tako začudil, da je na medveda pozabil. Priključal je tovariše, ki so odkrili na ozemlju 20 ha 99 m visoka drevesa. Ta drevesa je leta 1853 Anglež John Lindley imenoval "Wellingtonia gigantea", po Wellingtonu, zmagovalcu pri Waterlooju. Toda splošno ime sekvoja za tiso so zabeležili že 6 let prej Nemci; kmalu so ugotovili, da spadajo tudi orjaška drevesa v družino sekvoj. To ime so dali po slavnem možu Sequoyahu, ki je vse življenje žrtvoval zato, da je sestavil indijanski alfabet.

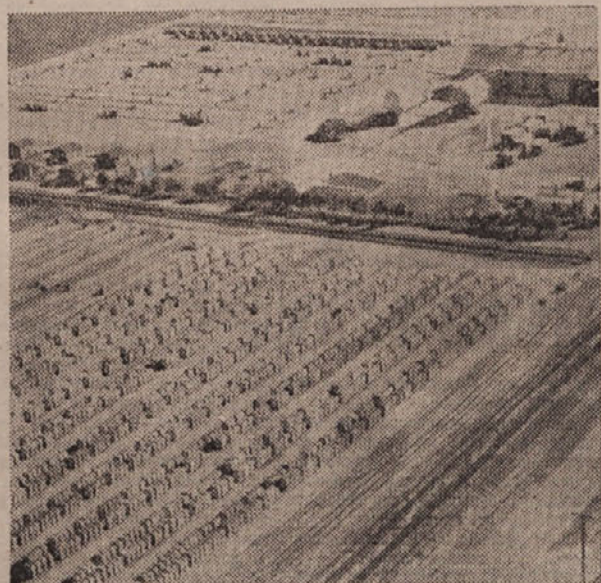
Kmalu po letu 1850 je nek razočaran iskalec zlata poslal semena orjaških dreves v Ameriko in v Anglijo. Ta semena so na mah razpršili v Angliji, Franciji in Nemčiji, dočim se v Ameriki zanje niso brigali. Dolgo so ugrabili o starosti teh orjaških dreves, končno pa ugotovili, da ne presegajo starost 3100 let.

Kako da dožive ta drevesa tako visoko starost? Vzrok je iskati v vitalni liniji, ki ni smolnata in torej odporna proti ognju. Ogenj je sekvojam nevaren, le dokler imajo mehko skorjo; Stare sekvoje pa se plamen loti le, če prileti nanjo z lahko vnetljivega drevesa, živ ogorek, ki ga potem razvname veter, toda požgani deli si zopet opomorejo.

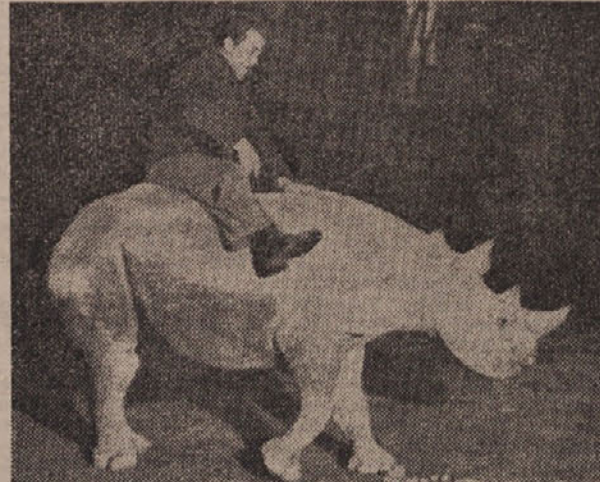
Sekvoja cvete šele po 175 do 200 letih. Drevo se tedaj od novembra do konca februarja oddeva z milijoni majhnih moških in ženskih cvetov. Zlatozelen cvetni prah se vsipa po vsem orjaškem drevesu in od tod na sneg. V bujnem razcvetu nosi drevo na tisoče cvetov. Ti cveti so zelo majhni in vsak vsebuje od 96 do 304 semen. Semena so rahla in kosmičasta ter šele 11 tisoč takih semen tehtajo 10 dkg. Od milijonov semen, ki jih drevo nosi v jeseni, je mogoče enemu usojeno, da vzklje, ko ga sneg, voda in sonce pozne gorske pomladi prikljujejo k življenju.

Les sekvoje je slabši od lesa drugih dreves, ker se lomi, je pa zelo trpežen, zato ga uporabljajo za svinčnike, za žlebove, plotove in kole.

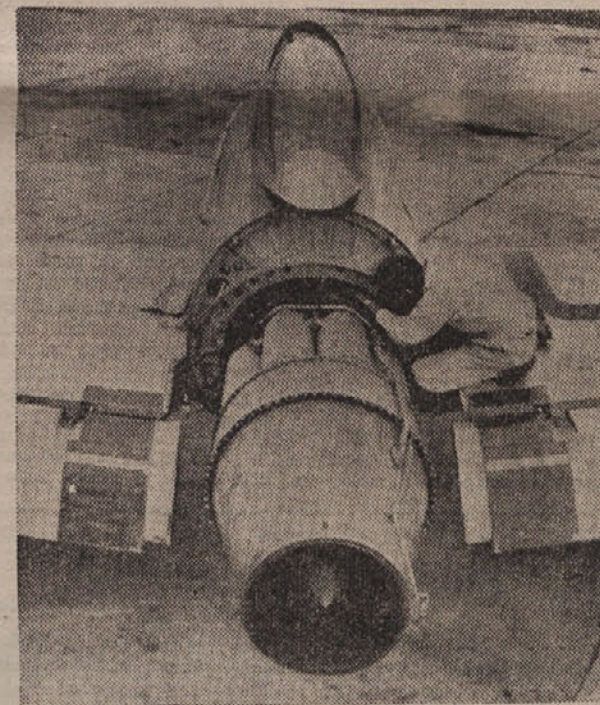
Gozdovi orjaških dreves so obetali mnogo dobička, toda izkazalo se je, da se prevoz teh velikanskih hlobov ne izplača. Konec prejšnjega stoletja pa je ravnatelj nekega kalifornijskega časopisa začel akcijo za ohranitev gigantskih dreves in ustanovil se državni park, ki je zagotovil bodočnost kralju dreves.

Bombaž spada med strateške surovine, zato je sedaj po njem veliko povpraševanje. Posebno v ZDA si delajo velike zaloge bombaža — za vsak primer

Pravijo, da je rinoceros divja žival, ki ji ni prav nič mar spraviti človeško življenje v večna lovišča. Toda tale cirkuski pritlikavec se ga nič ne boji.

Tehnika aeroindustrije ustvarja čuda, na žalost ne v mirovne namene. Na sliki montiranje motorja ameriškega turbo-letala

ATOMSKE EKSPLOZIJE

Nedavno so Amerikanci pričeli preizkušati svoje atomske bombe in kakor poročajo, so 6. februarja pričakovali že eksplozijo pete preizkusne atomske bombe. Center eksplozije je v Nevadi, na pusti planoti, ki jo obdajajo 1800 m visoke gore in ki je od najbližjega obljudnega kraja Las Vegasa oddaljena okrog 100 km. Nek stražnik iz Las Vegasa pripoveduje, kako je eksplozijo doživel. Pravi, da je bil to najmočnejši prizor, kar jih je doslej doživel. Bil je tri kilometre iz mesta, ko se je izredno zabliskalo. Svetloba je bila oranžne barve in najmanj stokrat močnejša kot sonce. Skoraj za tri minute je kar oslepel. Pet minut po blisku pa je zategnjeno zagrnelo in proti nebu se je dvigal gost dim. In še ko se je vrnil v mesto je visel nad Nevado dim v obliki umazanog temnorjavega oblaka. V Las Vegasu so ob eksploziji čutili zelo močan zračni pritisk.

Škode pa ni bilo nobene. Kako močno je začelo si lahko predstavljamo, če vemo, da je nek fotograf iz Los Angelesa na razdaljo 500 km. lahko napravil sliko, ki dokazuje, da je nočno nebo postalo tako svetlo, da so se mogli brati javni napisi na razdaljo nekaj sto metrov. Tudi prebivalci San Franciscia so videli blisk. Keith Glennan, član komisije za atomsko energijo, je izjavil, da bodo v Ameriki s število uradnikov atomskih podjetij do jeseni zvišali na sto tisoč.

Automati

Najznačilnejši zunanji znak ZDA so avtomati, ki bruhaajo iz sebe vse tisto, kar si lahko zamišlja najbolj živa domišljija od najlepše modne obleke do popolnega obeda in slanih lešnikov. Iz avtomata dobis lahko na posodo pisalni stroj; avtomat tudi snazi čevlje, opere perilo, očisti in zlika obleko; po avtomatu lahko celo poslušaj priljubljeno glasbo.

in Ivan Cankar

radost in najvišje estetsko zadovoljenje. Nikoli ni mogel razumeti, da bi bilo treba Prešerna razlagati, ker je bil mnenja, da moramo uživati njegove pesmi kakor vonj cvetic, ki razlage ne potrebuje. Te pesmi so mu bile pesmi globokega hrepenenja po večni lepoti. Ko opisuje vpliv, ki so ga imele ob branju na njegovega junaka Petra Novljanca, pravi Cankar o njih: "Čudne besede so bile, pol razumljive in božje lepote polne - tiste lepote, ki jo sluti človek od daleč in je ne doseže nikoli". V svojih literarnih kritikah je izrekel najvišjo pohvalo o kakem poetu s tem, če ga je primerjal s Prešernom, in ko je neki kritik nekega zapisal, da "Prešerna in Cankarja ljudstvo neumeje", ga je tako družba neizmerno razveselila, čeprav je kritiko seveda hudomušno zavrnil. Kako globoko se je zavedal privrženosti Prešernovemu izročilu, izpričuje njegov samozaveštni vpis v spominsko knjigo na Vrbi maja 1914: "Po Tvoje bomo delali, mi, kar nas je prešernovec". V dnevih težkih preizkušenj za slovenski narod v času prve svetovne vojne se je zopet zaupno obračal nanj in mu zagotavljal svojo neomajno vero, ki jo goji v prihodnost Slovencev, kakor pravi njegov drugi zapis prav tam 31. julija 1918: "Oj Prešeren, če bi Ti vedel, kaj se z nami godi, bi si zakril oči, in bi zapel še bolj žalostno nego si v sonetih!

— Toda, o mojster, če bi nam Ti videl v srca in v misli, bi zavriskal še bolj veselo, nego si v "Soldaškiju".

V mladostnih, navdušeno-idealnih dilaških letih je Ivan Cankar gledal na Prešerna samo z literarnega vidika kot na človeka, ki je slovensko besedo dognal do najvišje višine umetniškega izraza. To je bil čas, ko ga je "obojl" njegove materine skrbi in bolečine zanimal en sam Prešernov sonet. Z leti pa so mu življenjske izkušnje pokazale čisto drugačno lice. Spoznal je, v kakšnih političnih in družbenih razmerah je živel naš poet in prišel do ugotovitve, da je

"Prešeren živel kakor proletarec". Vsa njegova genialnost mu ni pomagala, kajti bil je pripadnik majhnega, revnega in zaslužnjega naroda in je moral živeti v tesnih, tragično-malenkosti razmerah domače reakcionarne družbene okolice, ki so ga predčasno strle in z njim ves njegov prijateljski krog. Ob tem spoznanju tragične pesnikove usode se je Cankar ovedel, da je edina pot boj proti takim razmeram, boj proti suženjstvu in hlapčevstvu vsake vrste, boj proti ponižanju človečnosti v našem človeku.

Cankar je še posebej Prešernu posvetil predvsem dva spisa: "Prešeren" in "Epilog". V prvem, ki je pod naslovom "Se en simbol" izšel v "Naših zapisnikih" (1905) o priliki odkritja njegovega spomenika v Ljubljani, je z ostro, morda malo preostro besedo zavrnil z umetniškega in idejnega stališča Zajčev osnutek Prešernovega spomenika, ki se mu je zdel simbol malovredne dobe. Kot ideološki vodja mladega rodu je bil mnenja, da bi bil moral izoblikovati Prešernov obraz v kamnu in bronu mlad človek, pripadnik njegovega borbenega rodu, kakaj: "Vsaka knjiga, slika in vsak kip je spomenik dobes." Zato je Cankar podal tako ostro kritiko Zajčevega spomenika, ki da je izraz žalostne, preživele dobe. Ta spomenik po svojem staromodnem zasnutku po njegovem ni ustrezal več spremenjenim razmeram med Slovence.

V drugem spisu pod naslovom "Epilog", ki je izšel 1905 v Ljubljanskem Zvonu, je Cankar poklical za pričo Prešerna samega, ki v spremstvu Dragotina Ketteja ponovno pride na svet ter obišče Ljubljano ravno po odkritju svojega spomenika. Potem ko je razvil nekaj globokih in izvirnih misli o vlogi in položaju umetnika v narodni kulturi, je tu Cankar prvič postavil tisto svojo tezo o nasprotju med malomeščanskim "narodom", ki se prazno navdušuje ob dolgodolžnih frazah pri slovesnih prilikah, in med delovnim

"ljudstvom", ki ga okliče za dediča Prešernovega izročila. To tezo je kasneje v svojem tržaškem predavanju "Slovensko ljudstvo in slovenska kultura" tudi teoretično utemeljil z nadrobno analizo tedanjega družbenega stanja pri Slovencih. V tem predavanju je obsodil našo malomeščansko družbo, ki ji ni do samoraste domače kulture, ne živi polno in nje, temveč se diči z njo samo ob narodnih praznikih, se hipno navdušuje ob praznih besedah, toda ni prežeta s kulturnimi dobrinami, ki so jih ustvarili naši najboljši ljudje v trpljenju in pomanjkanju ter ne marajo zanje tudi nič žrtvovati. Nazadnje pa Cankar proglasi za edinega vrednega naslednika vse slovenske kulturne tradicije slovensko delovno ljudstvo: "Vse, kar so delali in kar so ustvarili, vse, za kar so trpeli in umrli naši delavci — od Trubarja in Dalmatina, od Matije Gubca in puntarskih kmetov — do Prešerna in Ketteja in do vseh tistih, ki trpe in delajo v sramote polni sedanjosti — vse tisto bo nekoč svobodna last svobodnega ljudstva!"

Prešernov duh se je razodeval tudi v Cankarjevem stališču do jugoslovanskega vprašanja v pogojih izpred prve svetovne vojne in to najbolj jasno v njegovem ljubljanskem predavanju "Slovenci in Jugoslavia" (1913), kjer je dopuščal in podpiral idejo o politični združitvi enakopravnih jugoslovanskih narodov, v razmerju do novoutrčenega pa branil do skrajnosti slovensko kulturno in jezikovno samobitnost. V tem pogledu je značilno, da je že v svojem "Predavanju o slovenski literaturi" (1911) citiral tisto mesto iz Prešernovega pisma Vrazu, kjer naš pesnik utemeljuje, zakaj Slovenci ne moremo sprejeti ilirščine za svoj knjižni jezik. Cankar je bil tudi prvi med Slovenci, ki je v gori emenjenem ljubljanskem predavanju preroko napovedoval republikansko in federativno državno ureditev med jugoslovanskimi narodi.

FRANCE DOBROVOLIC

OBREZOVANJE TRT

Ker je obrezovanje trt zelo važno opravilo, naj se tega dela lotijo le veščidelavci. Rezač najprej trto pregleda in šele potem jo začne obrezovati. Pri tem pa mora upoštevati naslednja načela:

Trte lahko obrezujemo v času zimskega počitka, in sicer od jeseni, potem ko je odpadlo listje, do zgodnje pomladi, dokler trta ne začne poganjati. Glede na čas, kdaj režemo, ločimo jesensko, zimsko in spomladansko režnjo. Kdaj je bolje obrezovati trte, je odprto vprašanje, ker se mnenja odličnih strokovnjakov v tem pogledu križajo. Vsekakor pa sta iz praktičnih razlogov najboljši čas pozna jesen in zima. Spomladaj obrezane trte se močno solizijo, toda ta sok se ne izgubi, ker pada zopet v zemljo. Da bi pa trte zaradi soljenja oslabele, ni mogoče, do sedaj še nihče dokazati. Rezgostaj v jeseni, ko trte še niso izgubile vsega listja, ne smemo obrezovati in prekasno spomladaj tudi ne, ker prezgodnja in prekasna režnja trte slabi.

Ali naj trto na dolgo ali na kratko obrežemo, oziroma bolj rečeno, ali naj ji pustimo veliko, ali le malo število oces, nam pove trta sama. V ta namen jo presodimo v njeni moči in glede na njeno večjo ali manjšo moč rasti ji puščamo več ali manj lesu. Nadalje se moramo ozirati tudi na vrsto trte, ker nekatere trte rodijo na zgornjih, nekatere pa na spodnjih očesih. Take trte, ki rodijo na zgornjih očesih moramo obrezovati na dolgo, take pa ki rodijo na spodnjih očesih, na kratko. Če je trta, ki rodi na spodnjih očesih močna, ji pustimo več kratkih napejalcev ali pa jo obrežemo na tri očesne apalce. Trto, ki bi jo bilo treba na ta način obrezovati, je žlahtnina. Dolgo režnjo pa zahteva na pr. krganka, refošk itd. Načeloma obrezujemo mlade trte bolj na kratko in stare, ki jih hočemo izboljšati, pa obrežemo kolikor mogoče na dolgo, da njih moč pred iztrebljenjem poplačamo izkoristimo. Pri obrezovanju trt se moramo ozirati tudi na moč zemlje. Trte v vinogradu, ki smo jih leto prej ali v istem letu pognojili, obrežemo bolj na dolgo, računajoč, da bodo pridobile na moči.

Drugo važno načelo pri obrezovanju trt je tudi, da mora rodni les stati vedno na dvoletnem lesu, ker pogojniki, ki izvirajo neposredno iz starega lesa, so le malo ali nič rodovitni. Zato moramo pri obrezovanju trt vedno paziti, da bomo imeli v prihodnjem letu možnost puščati napejalca ali drugi rodni les vedno na dvoletnem lesu. V ta namen puščamo tako imenovane apalce. Če bi tega ne storili, bi bili drugo leto prisiljeni puščati napejalca na prejšnjem napejalcu, kar ni pravilno, ker pri takem obrezovanju dobi trta previsoko deblo. Pogostejše obrezovanje tako in pogosto je bila kaka trta, ki je imela več metrov dolg star les.

Pri obrezovanju moramo paziti tudi na to, da izvršimo rez vedno kake 2 do 3 cm nad očesom. Če puščamo dalj-

še koščke nad očesom, se ti koščki lesa posušijo in njih stržen nudi skrivališče raznim škodljivcem, zlasti pa bubam groznega zavijača. Rozge pa, ki jih želimo odstraniti, odrežemo tik ob pazduhi. Če tega ne storimo, bomo imeli poleti mnogo dela z mandanjem nešteti poganjkov, ki bodo pogostejše iz speših očes ob vznožju odrezanih rozg. S tako nemarno režnjo dobi tudi trta grd in neplaček star les.

Končno pa mora imeti vsak obrezovalec, razen dobro nabrušenih škarij, tudi žagico s seboj, da odžaga slab les, če je potreben!

Cepljenje trt v suho

V zadnji številki smo govorili, kako si pripravimo cepičev za cepljenje in ker obnavljajo naši vinogradniki svoje vinograde v zadnjih štirih letih po večini s trtami-divjaki, morajo tudi pridno skrbeti za cepljenje novih nasadov, bodisi že nekoliko časa v suho ali pa v avgustu v zeleno. V kratkem bomo torej cepili v suho, in sicer na že ukoreninjeno podlago.

Mladike, ki jih potrebujemo za cepiče, prerežemo na sredji med dvema členoma, in sicer tako, da ostane palček nad očesom nekoliko daljši kot palček pod očesom. Pri cepljenju nam palček prav dobro pomaga za držanje. Po cepljenju ga odrežemo vrh očesa.

Cepiče namakajmo eden ali dva dni pred rabo v vodi. Cepljenje, kakor nam ga kaže slika, se imenuje s strokovnim izrazom angle-

Cepljenje v suho ali angleška kopulacija

ška kopulacija, ali kakor pravimo pri nas, cepljenje v suho. Cepič in podlago prerežemo poševno tako, da

je prerez 1 1/2 krat tako dolg, kakor je trta debela. Cepič prerežemo 1 cm pod očesom, in sicer na isti strani, kjer je oko. Blizu člena je nakopičeno v mladiki več rednih snovi, zato se rana lažje zaceli. Nad strženom (srcom) napravimo nato v prerezu poševno zarezo proti strženu tako, da nastane jeziček, kakor ga kaže slika. Pri tem delu uporabljaj le ostro in ne predebelo rezilo, le tako bodo zareze in prerezi popolnoma gladki. Ko režnjo dovršimo, vtaknemo jeziček, ki je na cepiču, v zarezo na podlagi tako globoko, da se oba prereza popolnoma pokrijeta. Jezička sta zato, da pritrdita cepič k podlagi, kar popolnoma zadostuje, da se oba sprimeča. Kot obveza rabimo za to pripravljene plutovinaste obročke in pa primerne klešče, ki nam služijo za stiskanje cepilnega mesta.

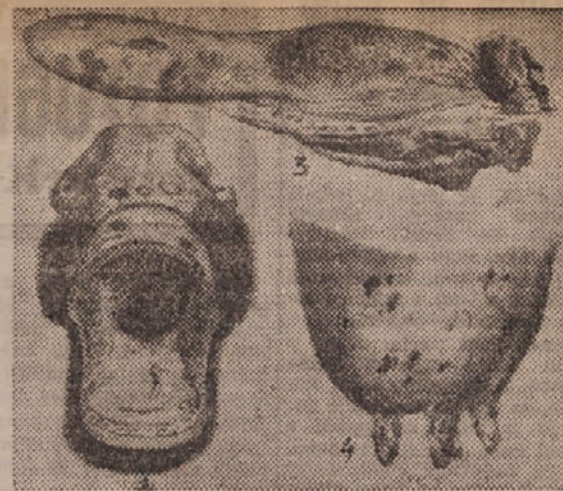
Poudariti moramo še enkrat, naj bo zareza bolj poševna vendar ne preveč pri vrhu in tudi ne pregloboko, če hočemo, da dosežeta jezička svoj namen. Cepič mora gloneti na podlagi dovolj trdno, ko smo oba dela združili. Kadar cepimo, mo-

ramo paziti na to, da sta podlaga in cepič enako debela, vendar pa ne škoduje, ako je cepič za spoznanje bolj droben kakor podlaga.

Pri cepljenju kolci, ki potem kalijo, pa ne potrebujemo vezi, ker zrak ne bi mogel do rane, ki bi se ne zacelila tako lahko in tako dobro. Vsaka obveza torej bolj škoduje kakor koristi.

Angleška kopulacija z jezičkom, ki se potem umetno kalijo, je največ v rabi tu pri kraških trtovejcih (Dutovlje, Godnje, Komen). Ko je necepljenih več trtijih pogrnemo z mokro cunjjo ali pa jih postavimo v zaboj med moker mah ali pa žaganje.

Da bo kožica, ki spoji cepič s podlago (kambij), rastla, postavimo cepljeno trto v prostor, kjer je zrak vlažen. Kjer ni toplote, vlage in zraka, kambij ne raste in trti se ne spoji. Ako zasadijo torej cepljene kolci naravnost v zemljo, se mnoge ne primejo, ker manjka v zemlji toplote, zraka in včasih tudi vlage. Če zemljo dobro zrahljamo in tako pripravimo, da jo bo sonce segrelo, dosežemo lahko dobre uspehe tudi v zemlji, vendar pa ne bomo nikdar tako dobro uspeli, kakor če trte ovijamo v mah, žaganje ali kako podobno tvarino, ki dobro drži vlago in zrak ter jih hranimo toliko časa v toplem prostoru, da se spoji cepič s podlago ter začne kaliti. Šele potem presadimo trto v zemljo.

Slinavka ali parkljevka: 1. na parkljih, 2. na gobcu, 3. na jeziku, 4. na vimenu

SLINAVKA ALI PARKLJEVKA

Huda kužna bolezen na gobcu in parkljih se je zopet pojavila v naši okolici in že smo imeli nekaj smrtnih primerov. Vse časopisje te dni stalno opozarja naše živino. Rejce na nevarnost, ki jo povzroča ta kužna bolezen naši goveji živini in njenja, smo da nismo nikoli dovolj previdni v boju proti tej bolezni.

Slinavka je zelo nalezljiva bolezen, tako da se naš živinorejec dostikrat niti ne za-

ve, da jo ima že v hlevu. Ta bolezen se ne omejuje samo na gobec in parklje goveda, kar je splošno mnenje, ampak napade celo telo. Bolezenske kali krožijo po krvnem obtoku, kar je razvidno tudi že iz tega, da ima govedo pri tem obolenju tudi obšutno vročino.

Vidni znaki te kužne bolezni so gnojne rane na parkljih, na jeziku, na sluznici in celo na vimenu. Te znake lahko opazimo že takrat, ko začne govedo nekam cmokati z gobcem ter se mu pri tem cedijo sline.

Znaki bolezni na vimenu so bolj redka stvar.

Kaj naj napravi živinorejec, ako zapazi bolezen? Najprej mora javiti bolezen pristojnemu veterinarju in občinskemu uradu. Zelo pogosto se dogodi, da bolezen zakriva, ker se boje nadzorstva v hlevu. Tako se zgodi, da pride gospodar z navidez zdravo živaljo - prezgodaj iz hleva, ko je bolezen že skrita med parklji in drugod. Tudi hleva nekateri takoj ne razkužijo po bolezni, zaradi česar se bolezen še nadalje širi.

Priporočamo živinorejcem, posebno Dolničanom, kjer ravno sedaj razsaja bolezen, da skrbje v hlevih za čim večjo čistoto. Posebno naj pazijo, da ne zanesejo v hlev bolezni z okuženo vodo. Kjer pije živina cele vasi, tam je največja možnost za okuženje. Ne puščajmo v hlev tujih ljudi. Tudi ne obiskujmo sosednjega okuženega hleva! Ne hodi brez potrebe na živinske sejme, ko že ljudje pripovedujejo o bolezni! Ne dovolj, da bi perutnina brskala po hlevu. Razkužimo hlev s kreslinom (eno žlico kresline na liter vode). Imej pri rokah vedno tudi živo apno!

Bolnemu govedu pokladajmo mehke in nekoliko tople krme; žal pa neha žival v mnogih primerih preživetivati, ker obuti bolečine ran v gobcu. Napajaj obolele živali v hlevu, ker bi jim morali prehitro sprememba zraka škodovala in bi se jim noge morebiti še bolj razbolele, ako jih voziš na dvorišče.

Dajaj obolelemu govedu postano vodo; tako, ki si jo pripravil med enim iz drugih napajanjem.

Kako zdravimo obolelo žival? Gobec ji izpiramo z mešanico kisa in vode ali pa z 2% no galunovo raztopino in morebiti tudi s kakim drugim razkuževalnim sredstvom. Parklje izpiramo z razredčenim kreslinom, 1:200, 5% no raztopino modre galice ali pa z drugim razkužilnim sredstvom.

Kmetovalcem priporočamo, preventivno cepljenje goveje živine proti slinavki, ker na ta način gotovo obvarujejo svoj hlev pred to tako nevarno kužno boleznijo.

ZEMELJNI KUH

Nareži na kocke pet žemlj ter jih opci na treh žlicah masla ali slanine, nato zamešaj 5 žlic moke, 13 žlic mleka, 1 jajce in ščepec soli ter polj s tem žemlje in speci

GOSPODINJSTVO

VODA = ZDRAVILO

Ze v starih časih so cenili vodo kot zdravilno sredstvo in še danes je zdravljenje z vodo kaj pomembno.

Srce: Mrzla voda zadržuje, topla voda pa pospešuje delovanje srca.

Krvni pritisk: Mrzla voda zvišuje, topla voda pa znižuje krvni pritisk.

Dihanje: Mrzli polivi nas silijo, da globlje dihamo, kar je pri bronhitisu in raznih pljučnih obolenjih zelo zaželeno.

Ledvice: Topla kopel povzroča, da se ledvice prepočijo s

krvjo ter pospešuje tako izločanje vode.

Mišičje: Mrz spodbuja mišičje k večji aktivnosti, toplota ga slabi. Toplo vodo uporabljamo zato pri krčih v trebuhu, črevesju, na žolčnem mehurju in sečevodu.

Kri: Pri toploti se kri razredči, pri mrazu zgosti.

Presnavljanje snovi se poveča tako z dražljaji mraza kot vročine.

Zivčevje: Mrzla voda draži simpatično živčevje, topla voda pa parasimpatično.

KAKO SE UMIVAMO

kadar moramo zaradi bolezni ostati v postelji? Tedaj si odgnemo dele telesa drugega za drugim, si jih umijemo s krpjo, osušimo in zopet dobro pokrijemo. Najbolje pa je pri tem, da se držimo vrstnega reda in si umijemo najprej roke, noge, hrbet... in končno obraz.

Za nurovne in malokrvne ter suhe ljudi pa je priporočljivo, da vstanejo iz postelje in si naglo umijejo posamezne dele telesa z mrzlo vodo ter

gredo nato kar nagi in mokri v toplo postelj in se 15 do 20 minut potijo. Dobro je, če dodajo vodi kis, sol, arniko ali poprove mete. Za krvni obtok je zelo zdravo, če si otiramo telo z mrzlo vodo, takoj ko vstanemo. Krpo vedno znova namakamo in si drgnemo telo tako dolgo, da nam koža pordeči. Upoštevajmo zopet omenjeni vrstni red. Samo otiranje s suho krpo, takoj ko vstanemo, pa koristi presnavljanju snovi v telesu in odpravlja prekomerno toščo.

Dobra je, da veš...

...da je gospodar svoje usode, kdor je gospodar svojih misli. Kako često pustimo, da nas prevzame malodušje, da zdovimo in obupamo nad seboj. Če bomo znali svoje misli obvladati, se nam kaj takega ne bo pripetilo. Saj vemo, da se nam bo kaka malenkostna neprijetnost zazdela nenavadno težka, če bomo noč in dan nanjo mislili. Če pa si kako oviro predstavljamo v primerih z drugimi važnejšimi stvarmi kot nevažno in neznačno, se nam bo kmalu videla brez vsake cene. Znati moramo torej ukazovati svojim mislim in tistega drugega človeka, ki leži globoko v nas, dvigniti nad vse, kar ga tlačijo duši ter z zvišanega stališča mirno presojati vse stvari. To pa bomo dosegli s pravilnim in zdravim mišljenjem, ki se mu lahko priučimo. Mirno in trezno bomo lahko vsako stvar presojali, le če bomo duševno spočiti. Zato lahko rečemo, da sta pogoja za zdravo mišljenje sprostitiv in koncentracija misli. Kako to dosežemo? Popolnoma se sprostimo, kadar zrahljamo vsako napetost v našem miselnem aparatu. Potrudimo se pač, da nič ne mislimo. Kako? bi ugovarjal kdo, ki se mu niti za trenutek ne posreči zadržati toka svojih misli! Tako, da sedemo ali ležemo na udoben sedež ali ležišče, zrahljamo vse telo, roke in noge ter skušamo odgnati vsako misel. Dobro je, da razbremenimo prvi dan svoje možgane vsaj za eno ali nekaj minut. To vajo ponavljamo in čim bolj se bodo možgani na ta način spočili, tem bolj jasno in ostro bomo lahko mislili.

Koncentracija pa je, kakor vemo, krajše ali daljše vzdrževanje neke misli. Koliko napora nas včasih stane, da neko misel zadržimo. Vadimo se torej, da vztrajamo pri neki misli čim dlje; takoj ko pa začutimo utrujenost, z vajami prenehajmo in jih obnovimo, ko smo duševno spočiti, ko smo se, kot omenjeno, sprostili duševne napetosti. Vaje o sprostitvi in koncentraciji ponovimo lahko večkrat dnevno, saj nas zamudi le nekaj minut. Če se bomo torej naučili ukazovati svojemu miselnemu aparatu, ne bomo klonili niti pred najtežjimi življenjskimi problemi.

Praktična obleka, ki nadomešča lahko tudi kostum. Krasita jo bela bluza in črno obrobljena jopica.

OBVESTILO

Obveščamo kmetovalce, da bo Kmetijsko nadzornišvo v vsoto, ki jo je stavila na razpolago ZVU v semestru od 1. jan. do 30. junija 1951, poleg že objavljenih prispevkov, nudilo še naslednje:

1. za nakup vrtnic izbranih vrst;
2. za nakup čebulic gladol izbranih vrst;
3. za nakup kokoških jajc za nasad - odrbrani pasem;
4. za nakup kuncev (domačih zajcev), namenjenih za rejlo, odrbrani pasem.

Kmetovalci, ki bi te prispevke potrebovali, naj do 15. februarja predložijo prošnjo. Kmetijskemu nadzorništvu - Tehnična sekcija - Ulica Ghega štey 6-I.

Sahovska igra je v Jugoslaviji zelo priljubljena tudi med najmlajšimi. Kdo ve, koliko novih mojstrov bo izmed teh nadeb dnežev?

PO DOMAČIH IGRALIŠČIH

To nedeljo so tudi naša nogometna igrišča, čeprav blatna oživila. V obeh skupinah je bilo nekaj zanimivih srečanj. V B skupini je najprej Montebello odpravil Skedenjce z 2:0, čeprav so se mu močno upirali. Zmagali so pač izkušenejši igralci. V drugi tekmi je Sv. Just pregazil Opence s 6:0. Čeprav zasluzena, je zmaga previsoko izražena, ker openski fantje je niso igrali tako podrejene vloge. V tretji tekmi sta si Olimpija in Nabrežina razdelila točke in gole. Rezultat 1:1 predstavlja pravzaprav majhno presenečenje predvsem v korist Nabrežine. Mezgec pa je tokrat pospravil obe točki brez boja, ker se Kontovci niso pojavili na polju.

Rezultati okrožnega prvenstva so naslednji: Polet:Skedenj 4:1; Sesljan: Montebello B 4:2; Ilirija:Devin 1:1 (prekinjeno).

V A skupini se Arrigoni že vedno srečno otepa svojih tekmecev, čeprav bi mu kmalu spodrsnilo s Piranom. Nedeljski izidi: Aurora:Umag 4:1; Piran:Arrigoni 1:1; Meduza:Strunjan 2:1; Novi grad:Buje 2:0; Brtonigla je počivala.

Okrožno prvenstvo je dalo naslednje rezultate: Saline:Aurora 2:0; Ampelea:Piran B 3:0; Buje B:Mojman 2:0.

SMUCANJE

Tudi smučarji ZDTV so se zganili, čeprav bo že kmalu pomlad. Bolje pozno kot nikoli. V priljubljenem (in najbližjem) smučkem raju v Crnem vrhu so priredili smuk in slalom na dokaj težki progi. Med moškimi je zmagal Bojan Pavletič (Planinsko dr.) pred Vovkom (Proleter), Merom (Sv. Ivan), Petrovškom itd. Med dekletji je zmagala Memom (Sv. Ivan) pred Sašo Rupena in Nevenko Pavletič (obe Planinsko društvo).

KOLESTARSTVO

Koprski Proleter je priredil kolesarski kross na 15 km dolgi progi. Udeležba je bila zelo močna, saj so tekmovali vsi »astri« našega ozemlja. Zmagal je mali Grljo (Proleter) pred Coljo, Cerretijem, Apolonjem, Maurijem, Fontanotom itd.

TELESNA VZGOJA - ŠPORT

Prva letošnja srečanja jugoslovanskih nogometašev v tujini

Pretekle dni so se jugoslovanski nogometaši, od najmlajših do najstarejših, prvič letos pomerili v tujini s Francozi in Italijani. Tri jugoslovanske reprezentance so gostovale v Franciji, dve mladinski jugoslovanski moštvi — Dinamo in Partizan — pa v Italiji. Za vsa ta srečanja so se Jugoslavlani doma dobro pripravljali, saj morajo v vsako tekmo braniti ugled, ki ga jugoslovanski nogomet naposledno uživa. Toda tekme jugoslovanskih reprezentanc v Franciji so pokazale, da priprave niso bile zadostne, ali pa, da je jugoslovanski

nogomet zašel v delno krizo, ki bi ji lahko rekli kriza napada in streljanja na gola. Predvsem se je pokazala ta kriza v srečanju A reprezentanc, katero so Francozi odločili v svojo korist z 2:1. Čeprav so v glavnem jugoslovani prevladovali v polju in ustvarjali zlepe prilike za dosego gola, je napad sproti vse zapravljjal. Napad, ta nad, ali bi ne kazalo izmenjati vse — od prvega do zadnjega. Obramba in srednja linija sta bili na mestu, čeprav ne na običajni višini. Bevara je potrdil svojo vrednost.

Pri srečanju B moštev so zmagali Jugoslavlani po lepši in boljši igri. Rezultat 3:2 niti ne odgovarja poteku igre, ker bi morali Jugoslavlani zmagati z večjo razliko golov. Tudi jugoslovansko C moštvo je podleglo francoskemu z enakim rezultatom kot A moštvo.

Boljše pa so jugoslovanski nogomet zastopali tolerant mladinci, posebno mladinci Partizana, ki so na mladinskem mednarodnem turnirju v Viareggiu osvojili prvo mesto po treh zaporednih zmagah nad Bologno (2:1), Racingom (2:1) in Sampdorijo (2:1). Dinamo je izpadel v četrtfinalu proti Sampdoriji, ki ga je porazila z 3:1. Drugo mesto je zasedla Sampdoria, tretje First z Dunaja, četrto pa Racing iz Pariza. Zmaga Partizanovih mladincev je pomembna, saj je bil turnir zelo močno zaseden in so vsi vnaprej prisojali zmago Sampdoriji. Partizan je po tej zmagi dobil več vabil v tujini.

Veseli najmlajših. Kaj to, če zebe v roke, glavno je zdravje in smeh...

AMERIKANCI PREVLADUJEJO

v boksarskem športu

Boksarska sezona 1. 1950 potrjuje premoč Amerikancev v tej športni panogi. Od osmih naslovov svetovnih prvakov, jih 6 drže Amerikanci, enega Havaj in enega Južna Afrika:

Najlažja kategorija: Po umiku Ircu Manthagana je naslov prvaka pripadel najprej Angležu Allenu, ki je po točkah premagal Francoza Pratesia. Allenu je odvzel prvenstvo Mavajaneec Marino;

Lažja kategorija: Stari svetovni prvak Mehikanec Ortiz je moral predati naslov Južnoafrikancu Towelu, ki je premagal potem še Italijana Novolonija in nato Angleža O'Sullivanja k. o.;

Pollahka kategorija: Naslov si je ponovno priboril znani ameriški boksaar Saddler, ki je premagal dosedanjega prvaka Pepa. Kot prvak je Saddler najprej premagal po točkah Amerikanca Rileyja, potem pa izgubil neslužbeni dvoboj z Amerikancem Flanaganom;

Lahka kategorija: Svetovni prvak Amerikanec Williams je boksal lani šestkrat, toda nikoli za naslov, kar je bila njegova sreča, ker je zadnja dva dvoboja izgubil proti rojakoma Costneru in Micelliju;

Polsrednja kategorija: Amerikanec Robinson je bil nezadržljiv. Dosegel je 13 zmag v 13. borbah. Zadnjega je porazil Nizozemca Van Damo;

Srednja kategorija: La Motta si je ohranil naslov prvaka. Najprej je potolkel rojaka Wagnerja in Taylorja, potem pa našega tržaškega Mitria in Francoza Dauthulla;

Polteška kategorija: Naslov je prevzel Amerikanec Maksim, ki je porazil v Londonu Angleža Millsa. Maksim je pozneje premagal še rojake Dawsona, Petresona in Browna.

Teška kategorija: Charles je že šestkrat zaporedoma obranil naslov svetovnega prvaka. Preteklo leto je premagal najprej Beshorea (ZDA), potem starega Joe Louisa in končno Američana Baronea.

FRANCOSKA OBRAMBA

Objavljamo partijo, ki sta jo igrala na lucernskem turnirju v Svisci za božič mojstra J. Kupper in H. Grob.

Beli: J. Kupper - Črni: H. Grob

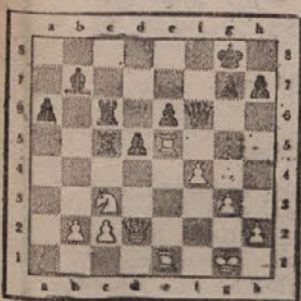
1. c2 - e4, e7 - e6; 2. d2 - d4, d7 - d5; 3. Sb1 - c3, Sg8 - f6; 4. Le1 - g5, Lf8 - e7. To obrambo je v zadnjih letih nadomestila izvrstna poteza Mac Cutcheonsa 4. — Lb4.

5. e4 - e5, Sf6 - d7; 6. Lg5: e7 Dd8: e7; 7. f2 - f4. To je dobro nadaljevanje, katerega se je beli poslužil, da se izognil oguljenim potezam 7. Sb5, Sb6; 8. c3, a6; 9. Sa3, c5 itd.

7. — a7 - a6; 8. Sg1 - f3, c7 - c5; 9. Dd1 - d2, Sb8 - c6; 10. d4: c5 Sd7: c5; 11. Lf1 - d3, f7 - f5; 12. e5 - f6 Dc7: f6; 13. g2 - g3 b7 - b5; 14. a2 - a3 Lc8 - b7; 15. — 0 - 0 - 0; 16. Ta1 - e1.

Beli tisei na kmetu e6, šibko točko v črni igri, ki bo črnemu povzročala še skrbi.

16. — b5 - b4. Mojster Grob ljubi odprto borbo. Tu pa bi bila morda

bolj na mestu pripravljajna poteza 16. — Tad8.

17. a3: b4 Sc6: b4; 18. Sf3 - e5!

Beli je že s svojo 11. potezo ponudil svojega kraljevega lovca v zameno, zato se ne izogiba zamenjavi figur.

18. — Sb4: d3; 19. Se5: d3; Ta8 - c8; 20. Sd3: c5 Tc8: c5; 21. Te1 - e5.

Beli si je pridobil vidno pozicijsko prednost in grozi s Sc3 - e2 - d4 in c2 - c3 popolnoma ohrometi črno igro. Črni se skuša temu izogniti s tem, da utrdi skakača na c3. Vsa ta akcija pa porodi drugo šibkost.

21. — Tf8 - c8; 22. Tf1 - e1 Tc8 - c6.

da se ubrani proti trojnemu napadu na e6 (De2) z Le8. Toda trdnjava zapira lovca; to lahko beli izkoristi.

23. f4 - f5!

Ker tega kmeta ne sme pojesti (zaradi Sd5), pomeni ta odlična poteza okrepitev pritiska na e6.

23 d5 - d4. Na 23. — Lc8 bi sledilo 24. De2.

24. Dd2: d4 Tc5: e5; 25. Te1: e5 Tc6 - c3. Kmet na f5 je bil še vedno varen (na 25. — B: f5) 26. Dd5+ itd. Po drugi strani pa je bilo treba nekaj podvzeti proti grožnji Se4.

26. Dd4 - d6!

Naravno ne 26. Bc6? zaradi Tf8. Ko je beli dobil kmeta, nadaljuje igro prepričan o svoji zmagi.

26. — e6: f5. 27. Dd6: f6

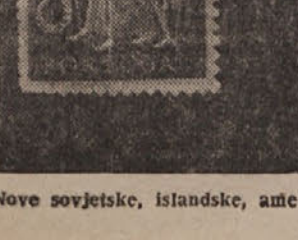
FILATELIJA

VLAK NA ZNAMKAH

Mnogi filatelisti zbirajo dandanes le znamke nekaterih držav ali pa znamke različnih držav, ki prikazujejo iste motive.

Ena izmed takih zbirk, ki bi brez dvoma obsegala nekaj stotin znamk vsega sveta, bi bila zbirka, v kateri bi dobili naslikane vlake različnih vrst, od parnih lokomotiv do podzemeljskih železnic, od najmodernejših lokomotiv do vsega tega, kar je v zvezi z železnico. Oglejmo si sedaj nekatere izmed teh znamk.

Leta 1838 je stekla v Nemčiji prva železnica. Na znamki izdani ob stoletnici tega dogodka, je naslikana ena izmed prvih lokomotiv, katero bi dandanes lahko uporabljali le še za pust.

Dve leti pozneje je tudi avstro-ogrska monarhija dobila svojo prvo železnico. Tu di na avstrijski znamki vidimo starodavni stroj, na njem pa strojevodjo, s cilindrom na glavi.

Italijani so dobili svojo prvo železnico leta 1839. Na znamkah, ki nas spominjajo na ta dogodek, so naslikali lokomotivo, poleg nje pa moderno električno »littorino«.

Novo sovjetske, islandske, ameriške in portugalske znamke

kot da bi hoteli prikazati razliko tehnike v sto letih.

Da bo naša slika »starih veterani« popolna, poglejmo še lokomotivo, ki je leta 1849 pripeljala vlak tudi na jugoslovanska tla, v Ljubljano. V ozadju lahko vidimo ljubljanski grad, ki pokrovi teljsko gleda z vrha svojega griča na prvo slovensko »železno cesto«.

Skozi ameriški kontinent tečejo vlaki z močnimi lokomotivami, kakršno vidimo na ameriški znamki. Če gremo v kino gledat kakšnega orjaka brez dvoma videli.

Leta 1888 je tudi v Bolgariji stekla prva železnica. Na znamki vidimo lokomotivo, kakršna vozi mednarodni vlak »Orient-Express«.

Dandanes pa tečejo po naših železnicah moderni vlaki z aerodinamično obliko, ker potreba časa je hitrost. Eden izmed takih vlakov je naslikan na pričujoč jugoslovanski znamki, izdani ob stoletnici jugoslovanskih železnic.

PRILOŽNOSTNE ZNAMKE U.P.U.

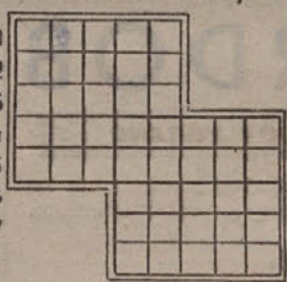
AFRIKA

Algerija 3 vrednote, Ascension 4 vrednote, Basutoland 4 vrednote, Bechuanaland 4 vrednote, Belgijski Kongo 1 vrednote, Egipt 3 vrednote, Etiopija 4 vrednote, francoske kolonije 12 vrednot, Gambia 4 vrednote, Ilini 3 vrednote, Južna Afrika 3 vrednote, južno-zapadna Afrika 4 vrednote, južna Rodezija 2 vrednote, Kenya 4 vrednote, Seycelle 4 vrednote, Levka Siera 4 vrednote, Marok (Tanger) 4 vrednote, Nigerija 4 vrednote, 19 Nyassaland 4 vrednote, Somaliland 4 vrednote, Sv. Mauricij 4 vrednote, Sv. Helena 4 vrednote, severna Rodezija 4 vrednote, španska zapadna Afrika 1 vrednote, Zlata obala 4 vrednote.

OCEANIJA

Avstralija 1 vrednote, Fiji 4 vrednote, Gilbert in Ellice 4 vrednote, Nove Hebridi (angleške) 4 vrednote, Nove Hebridi (francoske) 4 vrednote, Pictaim 4 vrednote, Salomonski otoki 4 vrednote, Tonga 4 vrednote.

Kvadratna dvojica

Besede pomenijo:

- vodoravno in navpično:
1. pripadnik izumrlega naroda;
- grška boginja;
- vrsta glasa;
- neimenovan;
- redkost, dragocenost;
- obrniti;
- podmorci;
- diktat.

STOPNICE

predlog

Igralna karta
snov
pesnilev
vrsta uganke
poudarek
mesto v Franciji

Namesto črtic postavi črke:
A A A A B E E E E G L L L
N N O O P R R S S S S S S
S U. — Prva navpična vrsta
pove kraj v Italiji

Rešitev križanke št. 3

VODORAVNO: 1: mati, Me-
ta; 2: dur, kri; 3: as, Ra, ro,
la; 4: sek, bat; 5: a mol, io-
ža; 6: mir; 7: rama, raca; 8:
Ana, Rim; 9: bo, ni, al, no;
10: lan, zet; 11: nada, etan.

NAVPIČNO: a: rasa, raba;
6: sam, ano; c: ad, ko, ma,
la; 8: tur, nad; d: trak, mi-
na; e: mir, i: Mura, Laze; g:
Ero, let; h: ti, bo, ar, ta; i:
laž, cin; j: lata, Amor.

KRAŠKA

BURJA

Modrijan se ne maščuje nad svojimi sovražniki, pač pa prepušča maščevanje življenju.

P. Courty

niše
Juci

Ljuba Juca, draga znanka! Ti, ki veš, kaj se spodobi pisati in govoriti v tej nevarni, resni dobi, reci meni, komu trobi radio kominformovskega bloka

čencarije, ki nazadnje, niso niti za otroka. Jaz se mnogokrat vprašujem, komu te naj to koristi in nazadnje sem spoznala, da nemarni pamfletisti kominformovskega sveta so poznansko premeteni, ker v tem njihovem nesmislu so določeni nameni, in sicer: odbiti mnenje vseh razumnih poštenjakov, ki se niso doumeli globe kremeljskih očakov. Sami sili Kominforma skušajo po tej metodi poučiti svet, a Kremelj varati, da jim ne škodi. In, pri moji veri, Juca, zadnje čase so uspehi te metode kar odlični. Sama lahko bereš: Cehi so pričeli godrnjati nad krivičnostjo postave ruskih mojstrov in Clementis je pobegnul iz države. In v Italiji ni boljša, marveč slabše kakor tani, ker sta Kominform zavrgla borca Cucchi in Magnani. V Franciji je šlo po gobe due tretjini vse naklade kominformovskega lista, kar se pravi, da izpade iz seznama naročnikov štiri sto tisoč bivših bralcev, ki ne tulijo več v čredi Thorezovih poniglavcev. Pomni, Juca, tudi v Trstu, tudi tu se bo začelo in pred vsemi bo nemara najprej popustilo «Delo», pač zato, ker je spraznilo malone že vso zalogo psovk, laži in idiotizmov. Kakor pravim, z eno nogo so že v grobu. Za ostalo bodo poskrbeli sami kakor sem že omenila, z zanimivimi programi radijskih postaj in članki, ki edinstveni na svetu, bodo spravili sovjete k vragu morda že v tem letu. Naj končam — saj veš, Juca, da utruja me pisava, ker se vedno pokašljam. Drži se in bodi zdrava!

MIHEC IN JAKEC

Mihec: Letošnji pust je bil res pust. Kaj tako klavnega še nisem doživel.
Jakec: Pa so vendar tudi ljudje, ki jim je pust prinesel zabavo.
Mihec: In sicer?
Jakec: Poglej tržaške cestne pometače! Nekdaj so morali

tri dni pometati ulice, da so odstranili akonfete in korandole, ki so ponekod segale do kolen. Danes, pa, na pepelnico sredo, mirno sede v gostilni. Nimajo čela; ulice so čiste.

Mihec: Trst se je pač spametoval.

Jakec: Seveda. Kdor stiska pas, je vedno hud pameten.

IZZA KULIS

Kronist Spaghetini: Gospod urednik, tiskarna javlja, da je prostora še za kakih trideset vrstic. Kaj naj pišemo?

Urednik Montepompone: Takoj si pomagamo. Pišite: «Teror v coni B se nadaljuje. Deset italijanskih učiteljev odpuščenih. Nove aretacije...»

Spaghetini: Hvala, že vem. Ostalo bom sam napisal.

MAO JE DOBRE VOLJE

General Ping-Pong: Ne razumem te, dragi Mao. Proglasili so nas za napadalce in ti se široko smeješ. Stvar je vendar resna.

Maocetung: Kaj se ne bi smejal? Dva meseca so potrebovali in z vsem svetom so se morali posvetovati, preden so prišli do tega spoznanja!

SODOBNI POGOVORI

A: Se danes ne vemo, ali je Hitler živ ali mrtev. Mar ni to čudno?

B: Prosim te, ne pogrevaj teh starih, čenč!

A: V Nevadi so sprožili v nekaj tednih že peto atomsko bombo. Kmalu pride na vrsto vodikova.

B: Vrlo važno!

Predkongreščina

Vidalijevci se pripravljajo na kongres. Na Opčinah se s pri-ganjaškim poslom ukvarja Riko.

RIKO: Res žalostno je pajkovo življenje. Cel dan takole sedim in prežim, pa niti suha muha ne pade, kvečjemu kakšen pljunec....

Pustne šeme

Za letošnji pust so tržaški in rimski velemojže spet izrekli masko tristranske izjave.

A: pravi, da imajo sovje-ti že nad tisoč podmornic.

B: Danes si res tečen. Kaj bolj zanimivega nimas na spo-redu?

A: Kakor kaže, bomo imeli kmalu novo konferenco štirih. B: Prosim te, pojdi lepo za profesorja med vrabce na strehi! Kajti mojster si v živ-kanju.

A: Eisenhower je res ener-gičen. Prepričan sem, da bo uspel.

B: Nehaj! Usmili se me!

A: Ampak vreme je letos

čudno. Noče in noče priti mrza, vedno je jug.

B: No vendar, hvala bogu! Kar nadaljuj!

KITAJSKA MODROST

List «People China», ki iz-haja v Peking, prouča o zani-mivem in živahnem radijskem dvoboju med postajama v Taj-pehu in Peking.

Tajpeh z vsemi razpoložljivi-mi sredstvi hvali Cankajška in napada Maocetov režim, med tem ko Peking odgovarja s pristno kitajskimi argumen-ti: Poglejte, kako je Mao de-bel in okrogel! To je najbolj-si dokaz, da je njegov režim dober. Ali vam more prinesli blagostanje Cankajšek s svo-jimi škripajočimi kostmi? Kakšen režim je to, ki ne mo-re zrediti niti svojega vodje?

Ta boj spominja na tistega kmeta, čigar prašič je dobil prvo nagrado na razstavi. Od tedaj se je ob vsaki priliki bahato postavil, vsak pogo-vor je začel z besedami: «Jaz in moj prašič trdimo... Jaz in moj prašič sva mnenja... Jaz in moj prašič predlagava...».

Kmalu bomo čitali v listih taka poročila:

Gospodarske vesti: Dovo-z blaga na trg obilen; cene trd-ne: promet razgiban; pov-praševanje živahno; Maocetun-gova teža narašča.

Ukrepi za pospešitev pro-dukcije: Ministrstvo za pre-brano je določilo za Maocetunga poseben dodatek v mo-ki, sladkorju, jajcih in masti. Imenovana je komisija, ki bo skrbela za to, da Mao vse sam zaužije.

Osebnosti: Danes bodo Maocetungu svečano izročili hlače, ki si jih je dal razširiti, ker so mu postale pretesne. Ta slavnostna prireditev bo filma-na. Vsa država je v zastavi. Današnji dan je proglašen kot narodni praznik...

Humor drugih

PO PLANU

Francija po treh letih ameriške pomoči.

ISTE IDEJE

Truman in Stalin: Glej, vraga, oba sva imela enaki ideji.

KARNEVAL

...z masko ...in brez nje

TO NI KAR TAKO

Med številnimi strokovnjaki, ki vsak dan prihajajo v Tirano, je prispel tudi novi sofer, ali pa je modro vodstvo poslalo Enveru Hodži. Svečane-mu priložnosti novega Enverovega soferja so prisostvovali člani vlade in diplomatski zbor. Nasled-nji dan je sofer dovolil svečano avdienco tudi sa-memu Hodži.

STRAH V SOFLJI

Ni znano, da bi bil večerajšnjega dne vtihotap-ljen kak vohun iz Bolgarije v Jugoslavijo, ali pa da bi bil v tej smeri izstreljen kak strel. Če je dan zares minil tako mirno, bo bolgarski Komite pri-stašev miru gotovo dobil iz Moskve pismen ukor zaradi zmanjšane aktivnosti v borbi za mir.

VOJNI ROMAN SLOVENSKEGA NARODA

DOBERDOB

PREŽIHOV VORANO

Nadporočnik Vesevk je v splošni zmedbi odšel na teraso odkoder se je kmalu vrnil in rekel z mirnim glasom:

«Gospoda, zunaj pa streljajol!»

Težko je bilo uganiti, ali zaradi nenadne novice ali pa zaradi neizprosnega miru, s katerim so bile te be-seče izgovorjene, toda večina gostov je otrpnila; zle slutnje, ki so že itak napolnjevale prostor, so se hipoma spremenile v grozeče pošasti in prestrašeni, blodeči po-gledi so se zasajali drug v drugega. Vesevk je spet stop-il na teraso in je skozi vrata zaklical:

«Pojdite sem, la boste slišali, kaj vpijejo...»

Vsi so se gnetli proti vratom in iztegovali glave v noč. Zunaj je hrumelo neurje z vso silo, vmes so se slišali strel iz pušk, a veter, ki ga je neurje gnalo ravno proti kazini, je prinašal sem od taborišča raztrga-ne, vzklikajoče glasove neštetih grl:

«Dol z vojno...! Mi smo lačni...! Dovolj je krvi...! Kdor ni z nami, je proti nam...! Domov, domov...! Zi-

vela Slovenija...! Dol z našimi trinogi...! Ura plačila je tu!»

«Ali čujete?» je mirno vprašal nadporočnik Vesevk s ciničnim glasom.

Nedoločeno mrmranje je bilo odgovor. Vse je stalo kakor pribito in prisluškovalo glasovom, ki so se družili zdeli vedno bližji, vedno grozljivejši. Kdo ve, kako dolgo bi družba še prisluškovala, ko bi ne bil lajtnant Domin nenadoma vzkliknil:

«Sem gredo! Za seboj sem slišal korake, natančno sem jih slišal!»

Nekje čisto blizu se je vsula salva pušk, nato je za-regljala strojnica, obenem je nekje blizu zacingljalo okno. Da je bil trenutek še strahotnejši, je zatukla še Seunigova psica Nora z obupnim, skoraj prosečim glasom.

«Sem gredo...!»

Nastala je nepopisna zmešnjava; večina častnikov, ki niso imeli mirne vesti, je izgubila glavo, čeprav je bilo med njimi mnogo takih, ki so bili na fronti po-gumni in so dostikrat hladno gledali smrti v oči. Toda ozračje, ki je zavladalo tukaj, je bilo vse nekaj drugega, kakor Doberdob ali Rombon, ali Assiagio ali Nadworna ali Grodek ali Dukla v Karpatih ali Cerplanina na Srbskem. Tam je bil sovražnik znan, obrisan, tukaj ga ni bilo v tej podobi, ampak je bil kakor pošast, ki vstaja iz noči, iz neurja, ki se polasča vseh pojmov, ki izpodjeda vse, na lemer je mogoče stati, ki bleča črne slutnje do blaznosti...

«Bežimo, bežimo...!»

Kričavi glasovi dam so povzročili še večjo zmedo. Major Möbius se je držal krepko; iz tega, kar je poro-čal lajtnant Domin ter iz tega, kar je slišal na lastna ušesa, je takoj pravilno zaključil: punt, upor. Črne misli, ki so ga napolnjevale zadnje dni, so se uresničile. Bil je prepričan, da ni več šala, ampak da je treba hitrih ukrepov. Hotel je že dati drzno povelje, ko je nekdo zakričal:

«So že spodaj, so že tu...!»

Ce je bila to domneva prestrašnica ali pa so posa-mezni vojniki res že dospeli do kazine, ni nihče ugotav-ljal; bilo je dovolj, da je zmešnjava dosegla vrhunec in da je tudi major Möbius na mah pozabil na svoje po-velje in se prepustil drveči zmedbi. Nekateri so že drveli ven, a so se zopet vračali ter brezglavo dirjali sem in tja. Držeč razburjeno učiteljico Zužlag, ki ga ni več izpustila, pod pazduho, je major Möbius nekaj časa topo strmel predse, nato se je ostro zagledal kakor da bi nekaj napeto premišljeval. V prihodnjem hipu pa jo je že stresel.

«Gospodična, vašo obleko sem, takoj...!»

Preden se je učiteljica Zužlag utegnila zavedeti, jo je major Möbius že porinil za zofo in ji začel s krčevito naglico in brezobzirnostjo razpenjati večerno toaleto. Kakor bi trenil, je tičal v vrhnji obleki gospodične Zužlag, medtem ko je ta kakor opipen golob obsedela na zofi v samem stezniku in nogavicah.

(Nadaljevanje sledi)